

by jazz, which also contributes to the snobbish character of Vadim's film. However, it perfectly matches the lifestyle of characters ranking from the upper-class. In spite of all modernizations, director Vadim and screen-writer Roger Vailland remained in many ways faithful to the novel: e. g. in keeping the psychological core of the seducer's strategy and in the fatal tragic ending. They also attempted to create an equivalent to the epistolary form. In two sequences they managed to connect the reading of a letter, the text of the letter (a commentary behind the screen identifying the time of reading and the time of writing) and the time of the event described in the letter. The care for an elegant, precised form, expressed through the composition of images, inventive work with the camera or with the music accompaniment, seems to correspond to the stylistic perfection of 18th century masterpieces of epistolary form.

IV. Dangerous Liaisons – 1988

Stephen Frears shot the most faithful and artistically most valuable adaptation of the novel in accordance with a successful drama by Christopher Hampton. His film preserves the psychologically complicated plot with a tragic ending and concentrates on rendering the psychological game full of ambiguities and lies. The roles of actors and intriguing seducers differ significantly: while Mme de Merteuil has to base her strategy mostly on perfect noble behaviour (in the reserved motions, mimics and gestures of Glenn Close), which finally reverses into a true hysteric explosion, her accomplice, and later opponent, Valmont uses a richer range of emotions, because he can „confess“ his flirtatious nature and his affection and therefore he can play in an unreserved manner. In comparison to Forman's version, Frears preserves the devilish stylisation of the seducer and retains the devotion of the seduced woman to God, which might give her the strength to resist, but at the same time it makes her fall fatal. Correspondingly to Vadim, Frears and Hampton also made use of letters read behind the screen, so that in combination with the scene itself it is possible to penetrate three time levels, to confront the written text with the course of the described event. The pace of narration speeds up and it reaches its climax in the final duel sequence, which is segmented by reminiscences on the night of a forever lost love. These reminiscences motivate Valmont's acceptance of death through the hands of knight Danceny. The death of the seducer is synchronized with the dying of the seduced victim behind the walls of a remote convent. The stylistic perfection, corresponding to some letters of Laclos's novel, is achieved not only by the harmonic elegance of the scene, costumes and „choreography“ of motions and gestures, but also by e. g. using a mirror, which bears the meaning of a motive and of a symbol (in relation to the basic polarity *disguise – face*).

Translated by Gabriela Dupačová

Články

FILMOVÍ NÁVŠTĚVNÍCI A KINA NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Od roku 1945 do současnosti¹⁾

Ladislav Pištora

a) 1945 – 1950²⁾ (období do změn daných únorem 1948)

Jak dokládají údaje z počátku roku 1945, trval zájem diváků, hledajících v kinech především zapomnění, i v prvních měsících tohoto roku. Tento zájem o film lze pozorovat i v druhé polovině roku po skončení války a osvobození celého území republiky. Důležitost tržeb z kin ve vztahu k vlastní tvorbě spolu s trvajícím nebyvalým intereselem diváků o filmovou zábavu vedl k poměrně rychlému obnovení provozu kin, přestože řada z nich měla zastaralé technické zařízení a často k dispozici pouze jeden promítací přístroj.³⁾ Koncem roku 1945 bylo v provozu již 87 % všech kin⁴⁾, v absolutních číslech se jednalo o 1418 hrajících kin oproti asi 57 provozu schopných kin na konci května téhož roku.⁵⁾

V dalších letech lze postupně zaznamenat výrazný vzrůst počtu kin, neboť především ke konci čtyřicátých let se budovala kina na úzký film (16mm), jejichž vstupní investiční náklad i vlastní provoz byl nižší. Zatímco v roce 1946 tvořila tato kina z celkového počtu zhruba 5 %, v roce 1949 se již jednalo o více jak jednu třetinu kin (36,9 %) a o rok později to byly téměř dvě pětiny všech kin. V rámci centrálně řízené kinofikace⁶⁾ byla tato

- 1) Z hlediska statistických údajů byl v období od vzniku filmu do současnosti v podstatě opsán oblouk. Relativně větší množství statistických informací z doby okupace se následně výrazně zvýšilo za existence plánovaného hospodářství, kdy centrální instituce shromažďovala a dokládala velmi podrobně veškeré dění tak jako ve všech odvětvích i v oblasti filmové distribuce (díky Jiřimu Havelkovi byly do roku 1970 i podrobně zpracovávány a zveřejňovány). Po roce 1970 byly uveřejňovány pouze relativně podrobné údaje z oficiálních zdrojů statistického úřadu. Změny, ke kterým došlo po listopadu 1989, dané především privatizací celé oblasti, vedou k tomu, že prakticky žádná data opět, tak jako na počátku filmového podnikání, nejsou oficiálně, ale ani neoficiálně (mimo ty nejzákladnější shromažďované Uníí filmových distributorů a zveřejňované ve Filmové ročence) k dispozici.
- 2) Na rozdíl od období do roku 1945, za které existovala víceméně obecně přijatá periodizace, pro toto období stanovíme pracovní časové úseky podle vlastní úvahy.
- 3) Jednalo se o téměř polovinu všech tehdejších kin. Viz Jiří Havelka, *Čs. filmové hospodářství 1945 – 1950*. Praha 1970, s. 221. Vybavení kina jedním promítacím přístrojem vedl k minimálně pěti nuceným přestávkám při projekci celovečerního filmu.
- 4) J. Havelka, c. d., s. 80.
- 5) Tamtéž, s. 221.
- 6) Z ruštiny byl pro výstavbu nových kin a vytváření jejich proporcionální sítě převzat termín kinofikace (kinoficirovka).

kina zřizována především ve venkovských obcích, ve smyslu zvýšení dostupnosti kina co největšímu počtu diváků a současně v duchu tehdejších tendencí vyrovnávat rozdíly mezi městy a venkovem. Z hlediska skladby kin přitom docházelo k mírnému poklesu standardních 35mm kin, která byla v řadě případů jako nevhodná či technicky nevyhovující rušena. Přestože nebyla zdůrazňována ideologická stránka tohoto počínání, je nasnadě, že se jednalo o nejvýraznější a neúčinnější prostředek ovlivňování mínění širokých vrstev obyvatelstva.⁷⁾ Oproti roku 1946, kdy kina v podstatě obnovila svoji činnost, došlo do roku 1951, kdy bylo dosaženo maxima jejich počtu, k téměř dvojnásobnému nárůstu. Z 1640 kin se jejich počet zvýšil na 2870. Existoval dokonce cíl, ke kterému budování sítě kin směřovalo: plánovací normativ – 10 obyvatel připadajících na 1 sedadlo v kině.⁸⁾

S ještě větším tempem se budovala kina na Slovensku, kde se ve srovnání s rokem 1945 jejich počet v roce 1950 více než zdvojnásobil (243,1 %). Vzhledem k již výše uvedeným důvodům se jednalo v naprosté většině o zřizování kin na úzký film, která v uvedeném roce převýšila počet 35mm kin. Tato převaha pak trvala na Slovensku až do sedmdesátých let.

I přes přijetí dekretu prezidenta E. Beneše ohledně zestátnění filmu, vyskytly se v případě provozu kin největší pochybnosti. Snahy o uvolnění kin z majetku státu se týkaly především bývalých sokolských kin, která měla dlouholetou tradici a tvořila podstatnou část kin u nás. Pochybnosti o předčasnosti tohoto opatření, které se objevovaly v letech 1946 a 1947, vyřešil „Vítězný únor“,⁹⁾ kdy byly tyto názory rázně odmítnuty.

Vývoj počtu kin, představení a návštěvníků v letech 1945 – 1950

Rok	Počet kin	Počet představení	Počet návštěvníků v tis.
1945	1 418	170 173	45 461
1946	1 642	463 885	110 014
1947	1 985	544 956	126 056
1948	2 261	569 201	129 723
1949	2 512	593 452	122 212
1950	2 545	553 958	98 753

Pramen: J. Havelka, *Filmové hospodářství 1945 – 1950*. Praha 1970.

Vzhledem k nedostupnosti dat za první tři sledované roky uvádíme údaje J. Havelky.

- 7) Zajímavý doklad unifikace a plánovacích metod skýtá způsob úpravy názvů kin v celé republice podle zásad „orientační přehlednosti a hospodářských úspor“. Jedno kino: Kino, dvě kina: Oko a Svět, třetí kino Jas a čtvrté kino Lípa. Viz J. Havelka, c. d., s. 221. Tyto názvy, které se objevily v mnoha našich městech (v řadě z nich stávající zbytky kin nesou stále jedno z uvedených jmen), měly svůj přirozený základ (vazba na zrak) již z doby první republiky.
- 8) Předpokládaná síť čtyř tisíc kin však nebyla vybudována. V roce 1950 se přepočtový ukazatel míst na obyvatele pohyboval okolo 13,2 obyvatel. Srov. J. Havelka, c. d., s. 221; Eva Strusková, *K vývojovým tendencím kina*. Praha 1981, s. 9.
- 9) Publikace *30 let ÚPF a organizace filmové distribuce*, Praha 1987, hovoří o období do roku 1948 jako o zápasu o dovršení znárodnovacího procesu.

S vývojem sítě kin, včetně jejich hracího profilu a zvláště s programovou skladbou uváděných filmů je těsně svázána návštěvnost. Logický vzrůst počtu filmových diváků po válečných útrapách byl zpočátku brzděn nedostatkem filmů a jejich kopií. V roce 1945, přesněji od 5. května, za všech omezujících podmínek dosáhla návštěvnost v osvobozených Čechách a na Moravě 45,46 milionů návštěvníků, a to v členění zhruba tři čtvrtiny v Čechách a jedna čtvrtina na Moravě.¹⁰⁾ Kino jako prakticky jediný prostředek široké zábavy a jeho schopnost substituční funkce z hlediska nemožnosti uspokojování dalších potřeb vedla ještě v roce 1946, i přes nepříznivý vliv provedené měnové reformy, k výraznému vzrůstu počtu diváků. V roce 1946 se jednalo už o 110 milionů návštěvníků a o rok později bylo dosaženo 126 milionů, tedy prakticky úroveň návštěvnosti z roku 1944.¹¹⁾ První vrchol návštěvnosti po válce lze zaznamenat v roce 1948 – 130 milionů filmových diváků. Tento trend byl podporován i skladbou filmového programu, která po jednostranně zaměřeném uvádění německých filmů, často vysloveně profašisticky zaměřených,¹²⁾ byla nahrazena širokou nabídkou zahraniční produkce.

Podrobnější údaje ukazují, že v roce 1947 a 1948 bylo vysoké návštěvnosti dosaženo díky zájmu o filmy západních zemí (především USA, Velké Británie a Francie), jejichž podíl na uskutečněných představeních představoval v roce 1947 téměř polovinu (49,1 %) a v následujícím roce více než dvě pětiny. V případě filmových diváků činil v roce 1947 jejich podíl plných 55,6 % (tj. v absolutním počtu 70 milionů návštěvníků), o rok později 46,8 %.¹³⁾ Podíl samotné americké produkce na návštěvnosti kin vzrostl ze 7,5% v roce 1946 na 31,4% v roce 1947 a do roku 1950 pak zase poklesl na 6,8%. Na konstantní úrovni se v tomto období udržoval zájem o české filmy, navštěvovala je každý rok stále asi jedna třetina všech diváků. V případě sovětských filmů došlo po vysokém zájmu v roce 1945 k jeho poklesu až na jednu šestinu z celkového úhrnu v roce 1947, což v absolutním počtu znamenalo 20 milionů diváků.

Ke zlomu v návštěvnosti došlo v roce 1949, což bylo dáno změnou programové skladby,¹⁴⁾ konkrétně podstatným omezením západních filmů ve prospěch filmů sovětských. Pokles, který v roce 1949 představoval vzhledem k časovému zpoždění jen asi 5 % diváků, se

10) Připočteme-li k tomu návštěvnost z konce protektorátu, jedná se v úhrnu o roční návštěvnost dosahující téměř 83 milionů filmových diváků (přesně 82,57). Na Slovensku mj. i z důvodů nedostatečné sítě kin činila roční návštěvnost v tomto období prakticky 11 milionů diváků (10,99).

11) Ve skutečnosti se jednalo o nižší návštěvnost, neboť té bylo dosaženo na základě vyššího počtu kin, většího počtu představení a potencionálně vyššího počtu možných diváků (provádíme srovnání s územím tehdejšího protektorátu).

12) Připomeňme, že v roce 1945 představoval filmový fond uváděných filmů jen produkcí dvou proveniencí: německé filmy (93 %) a české filmy (7 %). Viz Ladislav Pištora, *Filmový návštěvníci a kina na území České republiky. Od vzniku filmu do roku 1945*. „Iluminace“ 8, 1996, č. 4, s. 59.

13) J. Havelka, c. d., s. 228.

14) V první části (L. Pištora, c. d., s. 35 – 60) jsme se nedotýkali otázek programové dramaturgie kin. Výběr uváděných filmů, byl v době první republiky určován zcela jednoznačně poptávkou a orientoval se na nejtípickejšího návštěvníka biografů tak, aby splnil jeho přání a požadavky a naplnil „kasu“ provozovatele. Podpora státu orientovaná na zvýšení kvality natáčených českých filmů do oblasti distribuce zasáhla jen nepřímo, známým kontingentem z počátku třicátých let, který vedl téměř k vymizení amerických filmů, ale jejím účelem v žádném případě nebylo ovlivňování programů kin. Přířímým vstupem byl zákaz uvádění profašisticky orientovaných německých filmů. V období po roce 1948 tržní faktory nejsou již určujícím momentem dramaturgie kin a v různých fázích jsou zcela nebo alespoň částečně nahrazovány

pak projevil znatelně v roce 1950, kdy diváci v důsledku zúžené nabídky filmů návštěvu kina podstatně omezili. Úbytek představoval v absolutním počtu zhruba 30 milionů diváků, což v procentech značí oproti roku 1948 asi třetinový propad (33,9 %). Programová skladba roku 1950 se ve srovnání s rokem 1948 v podstatě převrátila. Téměř polovina uváděných představení (49,7 %) připadla na sovětské filmy, zatímco filmy západních zemí představovaly jen zhruba jednu šestinu (17,9 %).

Počínaje rokem 1945 jsou z distribuce vyřazovány nevhodné filmy. Zatímco v prvních třech letech po osvobození se jednalo o starší české filmy, maximální počet jich byl vyřazen v roce 1947 (55 filmů), po roce 1948 byly vyřazovány z oběhu hlavně filmy západní provenience. V roce 1950 se jednalo o 96 filmů z USA, 79 z Velké Británie, 36 z Francie a také o 34 českých filmů.¹⁵⁾

b) 1951 – 1960 (období kulminace počtu diváků v kinech)

Rok 1950 byl obdobím, kdy dosažený počet filmových návštěvníků pohybuje se okolo 100 milionů¹⁶⁾, klesl na nejnižší úroveň v poválečném období, a to za trvajícího celosvětového zájmu o kino (snad s výjimkou USA a Velké Británie, kde již návštěvnost začala stagnovat). Použijeme-li přepočtového ukazatele na obyvatele, tak zhruba z 15 návštěv připadajících na každého obyvatele v roce 1948 klesl tento zájem přibližně o tři, přesněji na 11,6 návštěvy v roce 1950.

Podrobnější pohled na uváděné filmy dovoluje tvrdit, že zásahy do programu kin¹⁷⁾ byly hlavním důvodem poklesu návštěvnosti. Došlo jednak k absolutnímu snížení počtu uváděných programů (hrané celovečerní filmy rozdělované kinům v roce 1950 zahrnovaly jen 74 titulů) a za druhé byla podstatně omezena pestrost programu. Základ tvořily filmy české a sovětské. V roce 1950 tyto dvě produkce představovaly samy již více než dvě třetiny všech uváděných filmů (67,6 %). Jen sovětské filmy v počtu 43 titulů tvořily např. v roce 1953 téměř polovinu všech programovaných titulů.¹⁸⁾ Preference

faktory ideologickými často prezentovanými jako umělecké. Zcela jednoznačně je tomu na počátku padesátých let a k určité reminiscenci dochází i na počátku sedmdesátých let. V ostatních letech dochází k jejich často nepochopitelné symbióze.

- 15) Podrobněji k tomu viz J. Havelka, c. d., s. 78 a 214. Celkem bylo vyřazeno v roce 1950 295 filmů, podíl českých filmů představoval 18 %. Ostatní byly západní produkce.
- 16) Dle oficiálních údajů statistického úřadu 103,3 mil., podle J. Havelky pouze 98,8 mil. osob. Diference, která je mezi těmito dvěma zdroji dat, v roce 1949 činí 5,2 milionu (okolo 4 %), se v průběhu padesátých let snižuje. V první polovině šedesátých let se jedná již o rozdíl pouhých 200 tisíc, ke konci šedesátých let jsou údaje z obou zdrojů totožné.
- 17) Změny, ke kterým došlo v programové náplni, dokládá výstižně i názvoslovná změna, kdy se Státní půjčovna filmů mění na Rozdělovnu filmů. Její úkol specifikoval J. Havelka: „...zásobování kin se začalo provádět formou plánovitě rozdělování filmů, aby byly co nejvíce využity při zachování hledisek kulturně politických a uměleckých.“ J. H a v e l k a, *Čs. filmové hospodářství 1951 – 1955*. Praha 1972, s. 212.
- 18) V roce 1951 to bylo jen 67 filmů, v roce 1952 a 1953 přes 90 titulů a až v roce 1954 a 1955 překračuje počet programovaných titulů celovečerních filmů hranici 100. Sovětské filmy představovaly 24 titulů v roce 1950, 1951 i 1952, 43 titulů v roce 1953 a 38 titulů v roce 1954. Československá produkce byla 21 titulů v roce 1951, 31 titulů v roce 1952 apod. Tamtéž, c. d., s. 202 (1950), 296 (1955).

sovětských a domácích filmů na úkor ostatní produkce se projevila i na skladbě uvedených představení. V roce 1950 a 1951 dosahovala podílu více než 80 % (1950: sovětské filmy 44,1 %, čs. filmy 36,5 %). Dominantnímu nasazení sovětských filmů odpovídal také jejich podíl na návštěvnosti. Ta v obou zmíněných letech představovala více než dvě pětiny celkového počtu filmových návštěvníků.¹⁹⁾ Filmy české a případně slovenské tvořily více jak jednu třetinu uváděných programů a na návštěvnosti se podílely rovněž zhruba dvěma pětinami. Velmi nízký byl podíl filmů ostatních, především z kapitalistických zemí. Jejich podíl z téměř zanedbatelných v průměru 5 % představení na počátku padesátých let vzrostl v roce 1954 a později v roce 1955, kdy tvořily asi jednu šestinu uváděných představení a navštívila je více než jedna pětina všech diváků (22,2 %).

Naznačená programová skladba byla jednou z hlavních příčin stagnující návštěvnosti na počátku padesátých let. Na přírůstek návštěvníků v roce 1951 a 1952 mělo vliv zvýšení počtu představení (v roce 1952 např. vzrostla o téměř sto tisíc, tedy zhruba o jednu sedminu oproti předcházejícímu roku), nikoliv nárůst zájmu. K podstatnějším změnám došlo až mezi lety 1953 až 1955, kdy jednak nadále pokračovalo zvyšování uváděných představení, ale rozhodujícím činitelem se stal větší počet nasazovaných titulů a pestřejší skladba programů. A tak v roce 1954 navštívilo kina již 120,7 milionu diváků a o rok později návštěva v počtu 129,8 milionu osob odpovídala maximu dosaženému v roce 1948.

V případě počtu kin bylo dosaženo maxima právě v roce 1950 a 1951, což ovlivnilo dosaženou návštěvnost. Počet kin v roce 1951 činil 2872 jednotek,²⁰⁾ přičemž stálých kin bylo 2725. Téměř polovinu z nich představovala kina na úzký film (43,7 %), pomocí kterých byl kinofikován venkov. Dotkneme-li se krátce i jejich struktury, rozhodující část kin, více než dvě třetiny, tvořila v roce 1955 malá kina, ze tří pětín na úzký film s počtem sedadel do 300 míst.²¹⁾ V první polovině padesátých let se obnovila také tradice kočovných kin, nyní zvaných putovní, která hrála v místech bez stálých filmových sálů. V roce 1954 a 1955 dosáhl jejich počet maxima: 127, přičemž počet vykazovaných diváků činil v posledním uvedeném roce téměř 5 milionů, tedy zhruba 4 % celkového počtu diváků.

- 19) Obecně nejvíce navštěvované byly v té době sovětské filmy válečné, které nahrazovaly snímky s napětím či dobrodružstvím, filmy pro děti a mládež, veselohry a filmy z prostředí cirkusu. Nutno poznamenat, že důležitou roli v zájmu o sovětské filmy hrála i organizovanost jejich návštěv.
- 20) Diference, která existuje mezi údaji statistického úřadu a publikacemi J. Havelky představuje asi 150 kin, tedy asi jednu desetinu a vzhledem k tomu, že vývojové trendy jsou shodné, není tak podstatná. Je dána odlišnými kategoriemi: statistický úřad uvádí státní kina, tedy nejspíše včetně letních a putovních, zatímco J. Havelka používá kategorii stálá kina a dvě výše uvedené podkategorie vykazuje zvlášť. Otázkou ještě zůstává i zahrnutí případných kin kulturně výchovných zařízení Národních výborů, která jsou počínaje rokem 1955 vykazována samostatně.
- 21) V roce 1955 patří do této kategorie naprostá většina 16mm kin, přesně 97 %. Budeme-li pokračovat v další specifikaci, největší počet kin (celkem 1096 v roce 1955), opět nejvíce na venkově, uvádí své programy tři dny v týdnu a 882 kin jen jednou až dvakrát týdně (tedy nejčastěji v sobotu a v neděli). Viz Jiří H a v e l k a, *Čs. filmové hospodářství 1951 – 1955*. Praha 1972, s. 341.

Vývoj počtu kin, představení a návštěvníků v letech 1950 – 1960

Rok	Počet kin	Počet představení	Počet návštěvníků	
			abs. v tis.	index v %
1950	2 767	613 415	103 261	100
1951	2 872	648 421	105 533	102,2
1952	2 613	734 105	109 489	106,0
1953	2 555	736 352	116 016	112,1
1954	2 543	710 141	120 745	116,9
1955	2 525	752 184	129 797	125,7
1956	2 530	795 046	146 991	142,3
1957	2 535	811 515	148 257	143,8
1958	2 543	828 603	142 959	138,4
1959	2 536	815 388	133 674	129,5
1960	2 535	805 960	133 218	129,0

Pramen: *Historická statistická ročenka ČSSR*. Praha 1985.
vlastní propočty

Náš podrobný pohled na toto zvrátové desetiletí skončil v polovině padesátých let, kdy se roku 1955 návštěvnost vyrovnala zhruba úrovni z roku 1948. Další zvýšení počtu návštěvníků z roku na rok (nejvyšší od roku 1945) bylo zaznamenáno v roce 1956, kdy činil přírůstek více než 17 milionů (13 %). O necelé dva miliony více diváků pak přišlo do kin v roce 1957. Celkovým počtem 148,3 milionů bylo dosaženo v tomto roce nejvyššího ročního počtu návštěvníků v českých kinech od počátků kinematografie až do současnosti. Použijeme-li přepočtového ukazatele, zjistíme, že každý občan (tedy včetně nemluvňat a starců) zavítal v tomto roce do ztemnělého sálu kina téměř šestnáctkrát. Tomuto dosaženému stavu napomáhal mj. vysoký počet představení (vyšší byl pouze ve dvou následujících letech, kdy se filmová distribuce snažila zvrátit pro ni dosti překvapivý obrat) a také příznivá skladba uváděných filmů (dosažený podíl představení západních filmů činil 30,9 % a byl nejvyšším v celém desetiletí).

Rokem 1957 však skončilo zvyšování počtu návštěvníků kin, neboť se začal projevovat vliv vysílání televize (zahájeno 1953). V roce 1958 měla u nás více než 300 tisíc evidovaných diváků a tímto rokem také začal bouřlivý vzrůst jejich abonentů, nabývající na razantnosti počátkem let šedesátých. Šestimilionový úbytek filmových návštěvníků v roce 1958 se zvyšuje v dalším roce na skoro desetimilionový, oproti roku 1957 to znamená již o 10 % méně, a je po protipatřných filmové distribuce téměř zastaven na 133 milionech návštěvníků v roce 1960.

Při této příležitosti je nutné se otázkou vývoje počtu filmových návštěvníků zabývat i z hlediska mezinárodního srovnání. V polovině padesátých let nastal obrat v návštěvnosti kin prakticky na celém světě, přičemž tento vývoj byl jednoznačně dáván

do souvislosti s rozvojem televizního vysílání.²²⁾ Okolo roku 1955 dochází k zásadnímu obratu v počtu návštěvníků v celé Evropě. Doposud výrazný a trvajícím nárůstem návštěvnosti kin se změnil v pokles. Zatímco ČSSR spolu s tehdejší NDR držely s tímto vývojem krok, většina evropských států bývalého socialistického bloku měla tento bod zvratu posunut do dalšího desetiletí.

Maximální návštěvnost kin ve vybraných zemích

Země	Rok maximální návštěvnosti	Počet návštěvníků v mil.	Počet návštěv na obyv. za 1 rok
Belgie	1955	106,0	12
Dánsko	1955	51,6	12
Finsko	1957	32,0	7
Francie	1956	433,0	10
Itálie	1955	800,7	17
Norsko	1962	35,2	10
Rakousko	1958	122,0	17
SRN	1955	766,6	15
Španělsko	1961	370,0	12
Švédsko	1958	70,0	9
Bulharsko	1965	126,4	15
Československo	1957	186,2	14
Maďarsko	1960	140,0	14
NDR	1955	310,0	17
Polsko	1957	231,4	8
Rumunsko	1966	216,1	11
SSSR	1968	4 715,0	20

Pramen: *Statistics on film and cinema 1955 – 1977*. Paris 1982.

22) Výjimkou byla Velká Británie, kde bylo dosaženo maximální návštěvnosti kin už v roce 1946, kdy tamější kina navštívilo 1635 milionů diváků. V roce 1955 při 23 návštěvách každého obyvatele za rok to bylo již o půl miliardy méně (1181 mil.) a pouhou třetinu počtu z roku 1946 činila tato návštěvnost v roce 1960, kdy do kin přišlo již méně než půl miliardy (460 mil.) Viz Georges S a d o u l, *Dějiny světového filmu od Lumiéra až do současné doby*. Praha 1956, s. 489. Dále připojme, že ve Velké Británii jako v jediné zemi v Evropě v roce 1955 připadalo na 1000 obyvatel již 155 televizních přijímačů. Druhou výjimkou byly Spojené státy, kde návštěvnost dosáhla vrcholu koncem čtyřicátých let a počátkem padesátých let již došlo ke strmému poklesu. V roce 1948 činila průměrná týdenní návštěvnost 90 milionů, v roce 1954 59 milionů a v roce 1960 pouze 28 milionů. Viz Melvin L. D e F l e u r – Sandra J. B a l l o v á - R o k e a c h o v á, *Teorie masové komunikace*. Praha 1996, s. 94.

Poznámky k tabulce na s. 69:

– Uváděný údaj za ČSSR prezentuje úroveň celého státu. Oproti průměru 15,6 návštěv na 1 obyv. v českých zemích je snížena vlivem návštěvnosti na Slovensku, kde nedosahuje tak vysokých parametrů

– Údaje za některé státy v roce 1955 nemusejí být maximálními, jsou pouze nejvyššími z hlediska uváděných dat v příslušné publikaci

Na závěr této části musíme věnovat ještě pozornost síti kin a jejich vybavení. Boj, který vedl filmový průmysl proti televizi ve světě, především zaváděním nových technologií (trojrozměrný obraz, širokoúhlý film, stereofonní zvuk apod.), měl svůj dopad v tom, že do určité míry zpomalil pokles diváků, i když samozřejmě nemohl změnit základní směr – úbytek. Z těchto nových technologií doznal u nás praktického uplatnění širokoúhlý film; kina začala být rekonstruována a vybavována systémem Cinemascope. První dvě kina takto vybavená se objevila v roce 1956, v následujícím roce jich bylo již 54 a ke konci desetiletí tvořila tato kina, budovaná pochopitelně v největších městech, zhruba jednu desetinu všech kin.²³⁾ V úhrnu počet kin sice stagnoval, měnila se však jejich struktura. Podíl 16mm kin i přes jejich trvalý mírný přírůstek díky budování širokoúhlých kin klesal. Nadále i koncem padesátých let vzrůstal počet sedadel v kinech. Pokračovalo i stálé budování letních kin, vybavených rovněž širokoúhlou technologií. Pokles zájmu diváků začal být koncem padesátých let i příčinou úbytku putovních kin. Nabízená představení, která reagovala nejcitlivěji na vývoj návštěvnosti, dosáhla svého maxima v roce 1958 a rokem následujícím začala mírně klesat.

c) 1961 – 1970 (šedesátá léta)

První polovina šedesátých let, která navazuje na období zvratu návštěvnosti, se vyznačovala pokračováním poklesu filmových návštěvníků vlivem silného nástupu televize.²⁴⁾ Ta se u nás začala důrazněji prosazovat koncem padesátých let a k nejvýraznějšímu tempu ve vybavování domácností televizními přijímači docházelo v prvních čtyřech letech šedesátých let, kdy roční přírůstek překračoval 200 tisíc, přičemž v roce 1960 a 1961 dosáhl téměř 240 tisíc nových koncesionářů za rok. V roce 1964 činil absolutní počet televizních povolení už 1,5 milionu²⁵⁾ a o dva roky později dosáhl 2 milionů. V tomto roce klesl průměrný počet osob připadajících na jeden televizní přijímač (na jednu koncesi) pod hranici 5 osob, z čehož vyplývá, že televizi měla již minimálně každá druhá rodina.

23) Naše určité opoždění za vývojem ve světě, podmíněné i vývojem zájmu o film a návštěvu kina, prezentuje stav v západních zemích. V roce 1957 bylo v USA a Kanadě zhruba 90 % kin vybavených širokoúhlým zařízením, ve Velké Británii to bylo 82 % a ve Spolkové republice Německo 45 %. Viz *Další rozvoj televize a filmu v ČSR*. „Film a doba“ 4, 1958, č. 4, s. 279.

24) Podíl měly jistě i další širší souvislosti spojené s využíváním volného času. Jen namátkově lze jmenovat vliv automobilismu, chalupářství, později i víkendy trávené mimo domov apod.

25) Přesně se jedná o 1,561 mil. evidovaných televizních přijímačů, jak zní kategorie daná statistickou metodikou. V roce 1967 činil přesný počet 2,041 mil. Jak rychlé bylo vybavování televizí, svědčí poměrné ukazatele. Zatímco v roce 1958 připadalo na jeden TV přijímač 31,3 osob, v roce 1961: 10,1 osob, 1964: 6,2 osob a v roce 1967: 4,8 osob.

Jak se tato skutečnost promítla na vývoj návštěvnosti kin, ukazují statistická čísla. Právě v době největšího zájmu o nákup televizí docházelo k nejrapidnějšímu úbytku filmových diváků, přičemž roční pokles se blížil deseti milionům. Nejvýraznější byl mezi rokem 1961 a 1962, kdy ze 124,3 milionu osob ubylo za rok více než 12,5 milionu návštěvníků (tedy 10 %).²⁶⁾

Vývoj počtu kin, představení a návštěvníků v letech 1960 – 1970

Rok	Počet kin	Počet představení	Počet návštěvníků	
			abs. v tis.	index v %
1960	2 535	805 960	133 218	100
1961	2 530	798 029	124 276	93,3
1962	2 573	774 680	111 873	84,0
1963	2 573	766 730	103 151	77,4
1964	2 538	756 204	99 133	74,4
1965	2 517	741 456	95 240	71,5
1966	2 504	734 618	94 100	70,6
1967	2 476	717 650	88 358	66,3
1968	2 456	698 262	87 304	65,5
1969	2 402	673 444	88 699	66,6
1970	2 394	664 195	84 246	63,3

Pramen: *Historická statistická ročenka ČSSR*. Praha 1985. vlastní propočty

Pokles filmových diváků pokračoval i v dalších letech, i když ne tak vysokým tempem. Rozdíl z roku na rok představoval už jen několik milionů, v roce 1964 klesla návštěvnost pod 100 milionů (99,1) a v roce 1967 pod devadesát milionů (88,4). Jak byl tento úbytek výrazný, nám ukáže i přepočtový ukazatel. Zatímco v roce 1961 navštívil kino každý obyvatel celkem třináctkrát, v roce 1967 to bylo již jen devětkrát. Zpomalení úbytku diváků v druhé polovině desetiletí vedlo dokonce k jeho zastavení kolem roku 1968. Vliv na tento trend mělo především uvolnění, ke kterému došlo ke konci šedesátých let, projevující se také v dramaturgické skladbě uváděných filmů.²⁷⁾

Vzhledem k dostupnosti údajů můžeme se k této otázce zmínit podrobněji. Prakticky od počátku šedesátých let se postupně měnila programová skladba. Klesal počet uváděných představení sovětských filmů a naopak vzrůstal podíl filmů ostatních kinematografií,

26) Absolutní největší přírůstek televizních povolení lze zaznamenat mimo rok 1960 právě v těchto dvou letech.

27) Ve prospěch filmů kapitalistických produkcí se měnila jak struktura distribuční nabídky, tak struktura návštěvnosti.

za zhruba stálého neměnného podílu filmů naší výroby (asi jedna třetina). V roce 1963 došlo k záměně 30% podílu představení sovětských filmů z roku 1960 s 20% podílem filmů západních. Tento vzájemně protisměrný pohyb podílů pokračoval i v následujících letech. V roce 1965 sovětské filmy z celkově uvedených představení tvořily jen 10,8 % a naopak filmy ostatní představovaly podíl již skoro dvou pětín (38,0 %). Číselně extrémní byl pak tento poměr v roce 1968 a především 1969, kdy představení sovětských filmů tvořila jen 2,9 % z celku a představení západních filmů dosáhla podílu přesahující polovinu (54,7 %). Obdobně se vyvíjely i podíly návštěvníků filmů jednotlivých produkcí. Z hlediska návštěvnosti skončil trvalý pokles zájmu o sovětský film, zřetelný především v posledních dvou třetinách šedesátých let, až na 3 % z celkové návštěvnosti v roce 1968 a 1969. Ke konci sledovaného období došlo k úbytku návštěvnosti i u doposud dominujících českých filmů a to na úkor produkce „ostatních zemí“. Ta z podílu 30,8 % na návštěvnosti v roce 1961 zvýšila svůj podíl na 50 % v roce 1965 a až na 66,2 % všech návštěvníků v roce 1969. Z toho je zřejmé, především v porovnání se složením návštěvnosti v předcházejících letech, že programové změny byly hlavním faktorem vývoje návštěvnosti v druhé polovině šedesátých let.²⁸⁾

Na Slovensku došlo k obratu ve vývoji návštěvnosti oproti českým zemím o několik let později. Zde byl rokem maximální návštěvnosti rok 1960, kdy slovenská kina navštívilo za rok celkem 43,1 milionu osob. Úbytek diváků pak s tímto časovým posunem pokračoval obdobně jako v českých zemích, nejvyšší však byl zhruba o dva roky později, tedy v roce 1963 a 1964, kdy více než 2 miliony představovaly pokles přibližně 6 %. I další vývoj byl shodný, pokles se zpomaloval a v druhé polovině desetiletí naopak došlo k mírnému nárůstu. Návštěvnost v roce 1970 skončila na 30,5 milionech diváků, což představovalo oproti maximu v roce 1960 úbytek téměř 13 milionů a v relativním vyjádření 30 %.

Podívejme se nyní ještě na další údaje charakterizující tehdejší stav v českých kinech. Na rozdíl od sestupného trendu návštěvnosti zachoval si na počátku desetiletí vzestupnou tendenci vývoj počtu kin a jejich sedadel. Počet kin se zvyšoval až do roku 1963, kdy 2 573 kin mělo největší kapacitu sedadel (minimálně od roku 1955 po celou dobu své existence). Nárůst kin, který nebyl od roku 1958 nikterak velký, měl za příčinu změny v jejich struktuře. Nadále byla zřizována v intencích kinofikace 16mm kina, především v menších sídlech, a počet 35mm kin se trvale snižoval. Počet 16mm kin jako neperspektivních začal klesat počínaje rokem 1963. Stejně jako ve světě docházelo i u nás ke kvalitativním změnám spočívajících v budování širokoúhlých kin. V roce 1963 jich bylo již více než 400 a představovala tak zhruba jednu šestinu všech kin. Ponecháme-li stranou 16mm kina, byly touto technologií vybaveny v roce 1970 celkem dvě pětiny 35mm kin. Budování širokoúhlých kin pokračovalo kontinuálně, i když s menším tempem než koncem padesátých let, a v roce 1970 tvořila tato kina z celkového počtu již více než čtvrtinu (29,0 %). V tomto roce bylo zahájeno i budování kin na 70mm film. Pokračovala i výstavba letních kin, ale vzhledem k našim přírodním podmínkám nemohla dosáhnout většího rozšíření. V roce 1966 jich bylo vykazováno rovných 100, čímž představovala necelých 5 % všech kin.

28) Podrobný pohled na změny ve struktuře návštěvnosti v tomto desetiletí poskytuje v členění dle jednotlivých produkcí tabulka č. 4 ve statistické příloze.

Srovnání návštěvnosti kin a rozvoje televize ve vybraných zemích v roce 1960 – 1970

Země	Návštěvnost kin na obyvatele a televizní licence					
	1960		1965		1970	
	a	b	a	b	a	b
Belgie	9	68	5	163	3	208
Dánsko	10	118	6	228	5	266
Finsko	6	21	5	170	3	225
Francie	8	42	6	133	4	217
Itálie	15	42	12	116	10	181
Norsko	10	14	4	131	5	220
Rakousko	15	27	10	98	4	192
SRN	11	84	5	193	3	276
Španělsko	11	8	14	54	10	122
Švédsko	8	156	5	270	3	313
V. Británie	9	210	6	248	4	294
USA ^{*)}	•	87,0	12	93,0	5	95,0
Bulharsko	14	0,3	15	23	13	121
Československo	13	22	9	88	8	213
Maďarsko	14	10	10	82	8	171
NDR	14	60	7	180	5	264
Polsko	•	14	6	66	4	128
Rumunsko	8	3	10	26	10	73
SSSR	•	22	19	88	19	143

Pramen: *Statistics on film and cinema 1955 – 1977*. Paris 1982.

Statističeskij ježegodnik. SEVP, Moskva 1972.

M. L. DeFleur, S. J. Ballová-Rokeachová, *Teorie masové komunikace*. Praha 1996.

Poznámka:

a ... počet návštěv připadajících na 1 obyvatele

b ... televizní licence připadající na 1000 obyvatel

*) ve sloupci b uvádíme procento domácností vybavených TV přijímačem

Již v předchozí části jsme připomněli mezinárodní souvislosti. Toto období bylo ve většině západních zemí dobou nejvýraznějšího poklesu návštěvnosti a to i přes protipatření konaná jak v technické a technologické oblasti, tak z hlediska výroby filmů či programové skladby.

Ve většině z nich došlo v tomto desetiletí k základnímu snížení návštěvnosti představované u řady zemí až šestinasobným poklesem. Z dvojčíferného čísla roční průměrné

návštěvnosti došlo během těchto deseti let k úbytku na konečný stav dosahující v průměru 3 až 4 návštěvy kina do roka. Z této úrovně pak další pokles, ke kterému došlo později, již nebyl nikterak výrazný. K tomuto úbytku nedošlo přitom logicky ve všech západních zemích. Částečně mimo zůstaly některé státy s velkou tradicí návštěvy kina a zájemem filmových diváků či s pomalejším rozvojem televizního vysílání (v naší tabulce se jedná např. o Itálii a Španělsko). V obou těchto zemích došlo obdobně jako u zemí bývalého socialistického tábora k zásadnímu poklesu až v následujícím období (u nás dokonce až po roce 1989). Zcela výjimečný vývoj byl na území bývalého Sovětského svazu, kde filmová představení neztrácela oblibu (maxima tam bylo dosaženo až v roce 1968, kdy ročně připadalo na každého obyvatele 20 návštěv kina za rok).

d) 1971 – 1989 (období normalizace a reálného socialismu)

Zastavení poklesu filmových návštěvníků zaznamenalo v první polovině sedmdesátých let výrazný posun. Nástup normalizace se totiž projevil v opětovném úbytku diváků. Jednou z příčin byla preference filmů ze Sovětského svazu a dalších socialistických zemí a výběrový dovoz filmů ze západních zemí. Jak ukazují čísla o skladbě návštěvníků, nebyla však tato změna nikterak výrazná, neboť podíl návštěvníků filmů ostatní produkce zůstal po celá sedmdesátá léta vyšší než 50%.²⁹⁾ Úbytek filmových diváků způsobilo také zavedení druhého televizního programu a postupné rozšiřování barevného vysílání. Právě v první polovině sedmdesátých let se počet diváků snížil z přibližně 85 milionů v roce 1970 za pět let o téměř 25 milionů (tedy o 26,6 %). Snižující se zájem o návštěvu kina byl provázen i mírným úbytkem kin a poklesem představení. Vzhledem k návštěvnosti v druhé polovině sedmdesátých let, která se prakticky po celých pět let udržovala na stejné úrovni a vývoji počtu představení a z toho vyplývajícího úbytku nabízených míst, došlo v druhé polovině sedmdesátých let ke zvýšení a následné stabilizaci procenta využití kin. To se udržovalo přibližně na jedné třetině obsazenosti nabízených míst (1980: 32,6 %).

Vývoj počtu kin, představení a návštěvníků v letech 1970 – 1990

Rok	Počet kin	Počet představení	Návštěvníci	
			abs. v tis.	index v %
1970	2 394	664 195	84 246	100
1971	2 399	666 444	81 706	97,0
1972	2 376	662 130	71 480	84,8
1973	2 365	644 134	64 536	76,6
1974	2 344	627 183	62 804	74,5
1975	2 309	619 353	61 875	73,4
1976	2 261	611 531	61 499	73,0

29) Číselné doložení skladby návštěvnosti je uvedeno ve statistické příloze v tabulce č. 4.

Rok	Počet kin	Počet představení	Návštěvníci	
			abs. v tis.	index v %
1977	2 237	615 372	63 083	74,9
1978	2 234	604 906	61 960	73,5
1979	2 190	583 809	60 602	71,9
1980	2 135	579 473	60 674	72,0
1981	2 092	577 299	60 931	72,3
1982	2 042	567 819	58 410	69,3
1983	2 031	560 995	56 870	67,5
1984	2 025	567 441	58 561	69,5
1985	2 015	557 556	57 198	67,9
1986	2 006	559 387	57 851	68,7
1987	2 005	555 515	54 523	64,7
1988	2 004	542 716	51 852	61,5
1989	2 025	540 592	51 453	61,1
1990	1 899	494 480	36 361	43,2

Pramen: *Historická statistická ročenka ČSSR*. Praha 1985.
statistické ročenky ČSSR
vlastní propočty

Úbytek filmových diváků pokračoval i v osmdesátých letech. Kina ubývala velmi nepatrně, za celé desetiletí pouze o 5 % z celkového počtu. Obdobně poklesla i uváděná představení (o 6 %). Uvedeme-li si přepočtové údaje na obyvatele, můžeme říci, že ještě v roce 1970 navštívil každý obyvatele filmové představení v českých zemích téměř devětkrát. Po poklesu to bylo v polovině sedmdesátých let šest návštěv do roka, které se pak v průběhu patnácti let do roku 1989 snížily na rovných pět.

Vývoj na Slovensku ve sledovaných dvaceti letech byl obdobný. V prvním desetiletí představoval úbytek návštěvníků necelých 30 %, a byl tedy v podstatě stejný jako v českých zemích.³⁰⁾ Shodně tomu bylo i v dalším desetiletí, avšak pokles návštěvníků ke konci osmdesátých let byl rychlejší. Rozdíl mezi roky 1989 a 1990 představoval v relativním vyjádření u obou území zhruba 30 %.

Návštěvnost ve většině zemí světa v té době byla ve srovnání s námi minimálně dvojnásobně nižší. V osmdesátých letech návštěvnost dále klesala, což dokládá počet návštěv na obyvatele za rok ve výši pohybující se mezi jednou až dvěma návštěvami. Srovnáním absolutního počtu kin zjistíme, že naše síť kin byla značně rozsáhlá a byla tudíž udržována i za cenu neekonomického hospodaření. I když vyjdeme z historické tradice rozsáhlé

30) V českých zemích představoval pokles mezi roky 1970 až 1980 v absolutním údaji 21,3 milionu osob (28 %), kdežto na Slovensku činil úbytek za stejné období 8,9 milionu osob (29,1 %).

sítě kin u nás, kdy jsme se v době první republiky zařadili mezi nejvybavenější země, byla tato síť předimenzovaná.³¹⁾ Pro ilustraci si připomeňme, že země jako Belgie, Dánsko, Finsko, Rakousko a Nizozemsko měly v polovině osmdesátých let jen mezi 400 až 500 kin a v zemích jako je Velká Británie či Spolková republika Německo byl počet kin vzhledem k jejich počtu obyvatel rovněž výrazně nižší. Nižší byl i ve Francii, Itálii a Španělsku, které spolu s námi patřily k nejlépe vybaveným zemím již ve třicátých letech a zájem o film zde stále trval.³²⁾ Srovnáme-li vybavenost v jednotlivých zemích s použitím ukazatele kapacity na obyvatele, dojdeme k faktu, že v polovině osmdesátých let byla vybavenost v tehdejších Československu mimo Bulharsko prakticky nejvyšší.

Návštěvnost kin připadající na obyvatele ve vybraných zemích v letech 1975 – 1991

Země	Návštěvnost na obyvatele			
	1975	1981	1985	1991
Belgie	2,6	2,2	•	•
Dánsko	3,7	3,2	2,2	1,8
Finsko	2,0	2,1	1,4	1,2
Francie	3,5	3,5	3,2	2,1
Itálie	9,2	3,8	2,1	1,5
Norsko	4,6	4,0	3,1	2,5
Rakousko	2,8	2,2	•	1,4
SRN	2,1	2,3	1,7	1,5
Španělsko	7,2	4,6	2,6	2,0
Švédsko	2,7	2,7	2,3	1,8
V. Británie	2,1	1,5	1,3	1,8
USA	5,9	4,6	4,6	1,8
Bulharsko	13,1	10,4	10,6	2,9
Československo	5,8	5,3	4,9	3,2 ³⁾
Madarsko	7,1	6,3	6,6	2,1
NDR	4,6	4,6	4,2	–
Polsko	4,1	2,8	2,9	0,5
Rumunsko	8,7	9,3	8,3	2,9 ³⁾
SSSR	17,7	15,9	14,7	10,3

Pramen: *Statistics on film and cinema 1955 – 1975*. Paris 1982.
Annuaire statistique. Paris 1984, 1988, 1994.

Poznámka: ³⁾ rok 1990, jinak k dispozici pouze údaje za rok 1991

31) Obdobně velký počet kin byl i v dalších zemích východní Evropy zahrnovaných do socialistického tábora.

32) Podrobněji k tomu viz tabulka č. 11 ve statistické příloze.

Na závěr této části připojíme krátkou pasáž týkající se Prahy. Její podíl na celkových údajích se pohyboval stále zhruba okolo jedné čtvrtiny v případě filmových návštěvníků, což byl nejvyšší poměr; v případě představení se jednalo o podíl okolo jedné desetiny a logicky menší byl tento poměr u sedadel v kinech, asi jedna dvacetina; počet kin v Praze tvořil rovněž jednu dvacetinu všech kin v republice. Z hlediska vývoje jednotlivých ukazatelů můžeme říci, že se zde projevil stejné tendence jako v případě úhrnných údajů. To znamená, že vrcholu návštěvnosti v pražských kinech bylo rovněž dosaženo v roce 1957 a to počtem 22,8 milionu diváků, a podobný trend probíhal u představení. Odlišnou skutečností oproti celostátnímu vývoji byl neustálý pokles kapacity kin, jejichž počet sedadel od roku 1945 s určitými výkyvy stále klesal.

e) 1990 – 1996 (období po listopadu 1989)³³⁾

Pokles filmových diváků, ke kterému u nás docházelo v mírném tempu prakticky nepřetržitě od konce padesátých let, zaznamenal ke konci osmdesátých let výraznější průběh, a to i přes volnější dramaturgickou politiku uvádějící ve stále větší míře filmy, které si divák žádal. Jedním z hlavních důvodů tohoto vývoje bylo již běžné užívání moderních technologií (video, satelitní vysílání TV) v našich domácnostech a v neposlední řadě i vznik soukromé televize.

První rok převratných změn v naší společnosti po roce 1989 přinesl z hlediska předmětu našeho zájmu především podstatné změny v trávení volného času. Tím došlo k omezení zbytečné potřeby návštěvy snových filmových příběhů. V roce 1990 přišlo do kin o 15 milionů méně návštěvníků, což tvořilo téměř třetinový pokles oproti roku 1989. Nutno poznamenat, že obdobně tomu bylo i v dalších oblastech kultury (divadla, knihovny, galerie apod.). V dalších dvou letech se přes pokračující pokles (asi o jednu šestinu) počet filmových diváků přechodně stabilizoval na přibližně 30 milionech za rok. Hlavní vliv na tuto skutečnost měl počátek činnosti mnoha nových distribučních společností, které využily možnosti dovozu atraktivních filmů z celého světa. Snad nasycení určitého hladu našich diváků po dříve nedostupných nebo skoupě uvolňovaných filmech vedlo k dalšímu podstatnému snížení počtu návštěvníků v letech 1993 a 1994. V prvním roce ubylo téměř 10 milionů (pokles o 30 %) a v roce následujícím dalších 9 milionů.

Postupný vstup tržních podmínek do provozu kin se začal projevovat i jejich výraznějším ubýváním. Velká řada kin, byla v důsledku restituce či mnohdy tržního přístupu majitelů objektů, včetně některých obecních úřadů, zrušena. A tak se jejich počet z 2000 na konci roku 1989 snížil zhruba na 1200 mezi lety 1993 a 1994. Největší dopad pro zájemce o film mělo rušení kin na vesnicích a malých městech, kde šlo zpravidla o jediné zařízení toho druhu. V Praze zmizela kina především v centru, která tvořila základ návštěvnosti. Dnes jsou tyto prostory převážně uzavřeny nebo slouží aktivitám typu heren a kasin či restauračním provozům.

33) Vzhledem k naprostému nedostatku statistických údajů, ale i dalších zdrojů je čerpáno i z novinových a časopiseckých článků.

Respektování ekonomických pravidel nutně vedlo k tomu, že po počátečním mírném poklesu filmových představení se jejich počet znatelně snížil (v roce 1995 jich byla uvedena necelá třetina z počtu v roce 1989).

Vývoj počtu kin, představení, návštěvníků a vstupného v letech 1989 – 1996

Rok	Počet kin	Počet představení		Návštěvníci			Průměrné vstupné v Kč
		abs.	index	abs. v tis.	indexy v %		
1989	2 025	540 592	100	51 453	100	x	6,90
1990	1 899	494 480	91,5	36 361	70,7	70,7	7,90
1991	•	363 000	67,1	29 898	58,1	82,2	10,80
1992	1 827	353 000	65,3	31 239	60,7	104,4	13,80
1993	1 200	301 504	55,8	21 898	42,6	73,2	19,80
1994	1 200	249 000	46,1	12 870	25,0	58,8	23,50
1995	1 233	185 000	34,2	9 253	18,0	71,9	27,50
1996	•	•	x	8 990	17,5	97,2	34,50

Pramen: Statistické ročenky ČSFR

Filmové ročenky

Unie filmových distributorů

časopisecké články

Poznámka: uváděné údaje počínaje rokem 1991 je nutné brát pouze jako orientační

Přestože filmoví distributori hovoří při tomto radikálním úbytku již několikátý rok o obratu, ke kterému dojde následující rok, skutečností je, že k poklesu došlo i v roce 1995 a dle orientačních údajů také v roce 1996. Počet diváků, který v posledním roce nedosáhl ani 9 milionů za rok, představuje asi jen jednu šestinu návštěvníků kin z roku 1989. Bohužel, přes všechny optimistické úvahy distributorů, pro které je v současné době zřejmě jediným řešením výstavba velkých multikin, zůstává otázkou, zda je tento údaj mezní. Svůj význam má pro celou řadu potencionálních diváků i značný nárůst ceny vstupného, které se z průměrných 7 korun v roce 1989 zvýšilo zhruba pětinašobně na přibližně 35 korun (při ceně 70 – 100 korun na atraktivní předpremiéry v Praze). Začarovaný kruh, do kterého se u nás dostala celá filmová distribuce a konkrétně kina a jejich návštěvníci, je stále téměř uzavřen. Zatímco v západních zemích měl tento vývoj svůj přirozený průběh a dnes se tam divák začíná opět navracet do kin, u nás s ohledem na nepředpokládaný souběh řady faktorů je situace mimořádně nepříznivá. Jak tomu bude v následujícím období, zda prostřednictvím multikin získá film alespoň městské návštěvníky, je otevřenou otázkou.

PhDr. ing. Ladislav Pištora (1944)

Po studiích na Vysoké škole ekonomické a Filozofické fakultě UK (sociologie – estetika) byl činný v řadě zaměstnání, nejdéle pracoval na Okresním oddělení Českého statistického úřadu. Po roce 1989 nastoupil na Úřad vlády ČR, kde v současné době pracuje v tiskovém oddělení kanceláře předsedy vlády.

(Adresa: Na Příkopě 17, Praha 1, 110 00)

Literatura:

Annuaire statistique [1980 – 1994]. UNESCO, Paris.

BISKY, Lothar: *A jedeme dál...* ČSFÚ, Praha 1988.

Cestou odkazu Vítězného února. ČSFÚ, Praha 1988.

ČESNEKOVÁ, Miroslava: *Vztah kinematografie, televize a nových audiovizuálních technických prostředků z hlediska uspokojování kulturních potřeb*. ČSFÚ, Praha 1981 – 1982.

DeFLEUR, Melvin L. – BALLOVÁ-ROKEACHOVÁ, Sandra J.: *Teorie masové komunikace*. UK, Praha 1996.

Filmová ročenka [1992 – 1995]. NFA, Praha 1993 – 1996.

Filmový sborník historický 2. ČSFÚ, Praha 1991.

Filmový sborník historický 4. NFA, Praha 1993.

Film a divák. SFÚ, Bratislava 1984.

HAVELKA, Jiří: *Čs. filmové hospodářství 1945 – 1946*. ČSFRN, Praha 1947.

HAVELKA, Jiří: *Čs. filmové hospodářství 1945 – 1950*. ČSFÚ, Praha 1970.

HAVELKA, Jiří: *Čs. filmové hospodářství 1951 – 1955 I. – II.* ČSFÚ, Praha 1972.

HAVELKA, Jiří: *Čs. filmové hospodářství 1956 – 1960*. ČSFÚ, Praha 1973.

HAVELKA, Jiří: *Čs. filmové hospodářství 1961 – 1965*. ČSFÚ, Praha 1975.

HAVELKA, Jiří: *Čs. filmové hospodářství 1965 – 1970*. ČSFÚ, Praha 1976.

HAVELKA, Jiří: *Filmové hospodářství I*. SPN, Praha 1958.

Historická statistická ročenka ČSSR. SNTL, Praha 1985.

MORAVA, Karel: *Filmové obecnostvo dnes a zítra*, FÚ, Praha 1966.

Statistická ročenka ČSR [ČSSR, ČSFR, ČR]. Praha 1957 – 1996.

Statističeskij ježegodnik. SEVP, Moskva 1972.

STRUSKOVÁ, Eva: *K vývojovým tendencím kina*. ČSFÚ, Praha [1981].

Třicet let ÚPF a organizace filmové distribuce. ÚPF, Praha 1987.

Výhled vývoje české kultury do roku 1990. ÚVK, Praha 1976.

TOEPLITZ, Jerzy: *Kam spěje nový americký film*. Orbis, Praha 1974.

STATISTICKÁ PŘÍLOHA

1. Počet kin podle jednotlivých kategorií v českých zemích (J. Havelka)
2. Vývoj počtu kin a sedadel v českých zemích (ČR)
3. Vývoj počtu filmových návštěvníků, nabídnutých míst, procenta návštěvnosti a představení v českých zemích (ČR)
4. Počet filmových návštěvníků v českých zemích a jejich složení podle produkcí (J. Havelka)
5. Kina a filmoví návštěvníci v hl. městě Praze
6. Kina a filmoví návštěvníci v členění dle českých krajů
7. Skladba repertoáru kin v českých zemích v letech 1945 – 1970
8. Vývoj počtu kin, představení a filmových návštěvníků na Slovensku (SR)
9. Počet kin podle jednotlivých kategorií a počty filmových návštěvníků na Slovensku (J. Havelka)
10. Kina kulturně-výchovných zařízení (ROH) v českých zemích
11. Vývoj počtu stálých kin ve vybraných zemích
12. Vývoj počtu filmových návštěvníků ve vybraných zemích
13. Vývoj počtu evidovaných televizních přijímačů v českých zemích (ČR)
14. Počet filmových návštěvníků v letech 1937 – 1996 (graf)

Vysvětlivky:

- v tabulce na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval
- na místě čísla značí, že údaj není k dispozici, nebo je nespolehlivý
- x značí, že zápis není možný z logických důvodů

1. Počet kin podle jednotlivých kategorií
v českých zemích (1945 – 1970)

Rok	Počet stálých kin	z toho kin				Počet sedadel	Letní kina		Putovní kina	
		A	B	C	D		cel.	z toho ŠUP	cel.	z toho ŠUP
1945	1 418	1 351	67	-	-	500 532	-	-	-	-
1946	1 642	1 511	73	16	42	579 656	-	-	-	-
1947	1 985	1 628	96	104	157	608 200	3	-	3	-
1948	2 261	1 635	162	297	167	632 507	9	-	23	-
1949	2 512	1 586	294	451	181	670 610	10	-	24	-
1950	2 545	1 561	422	341	221	679 888	11	-	85	-
1951	2 725	1 535	1 190 ¹⁾			726 051	15	-	79	-
1952	2 494	1 512	982			665 669	16	-	122	-
1953	2 422	1 484	938			646 674	18	-	125	-
1954	2 413	1 450	963	širokoúhlá 35 mm 70		656 642	22	-	127	-
1955	2 396	1 515	881	širokoúhlá 35 mm 70		678 870	21	-	127	-
1956	2 406	1 491	914	1	-	681 647	21	1	122	-
1957	2 425	1 422	962	41	-	712 674	23	7	110	-
1958	2 447	1 250	1 078	119	-	718 794	29	15	95	-
1959	2 473	1 195	1 109	169	-	719 202	34	20	63	-
1960	2 497	1 159	1 113	225	-	748 359	51	26	36	-
1961	2 452	1 082	1 106	264	-	763 096	61	43	18	-
1962	2 493	1 072	1 117	299	-	773 606	70	50	9	-
1963	2 479	1 061	1 079	339	-	778 017	81	62	6	-
1964	2 437	1 032	1 043	361	1	766 856	93	76	7	-
1965	2 411	1 006	1 009	359	3	755 483	97	87	8	-
1966	2 393	958	990	440	5	621 741	100	90	10	3
1967	2 362	926	929	498	9	603 159	101	92	11	7
1968	2 342	889	876	557	20	580 163	106	94	10	2
1969	2 265	826	844	567	28	560 900	107	100	11	7
1970	2 268	796	829	614	29	563 363	107	100	12	6

¹⁾ 395 kin C a 263 D z roku 1951 převedeno v roce 1952 do B

Poznámka: Vzhledem k tomu, že *Filmové hospodářství* J. Havelky je základní faktografická práce a vychází z ní i náš text, uvádíme rovněž statistické údaje z toho zdroje. A to, přesto, že jsou vzhledem k jiné metodice a jiným pramenům v nesouladu s oficiálními údaji statistického úřadu.

Vysvětlivky:

A – 35mm ve správě ČSF, B – 16mm ve správě ČSF,
C – 16mm ve správě MNV vl. zařízení, D ve správě MNV zař. ČSF
ŠUP – širokoúhlá projekce

Pramen: Jiří Havelka, *Filmové hospodářství* [1945 – 1970]. Praha 1970 – 1976.

2. Vývoj počtu kin a sedadel v českých zemích (ČR)

Rok	Kina		Počet sedadel v tis.	
	Celkem	z toho		
		Širokoúhlá		
		35mm	70mm	
1945	1 244	—	—	444
1946	1 642	—	—	579
1947	1 988	—	—	655
1948	2 286	—	—	•
1949	2 540	—	—	•
1950	2 767	—	—	•
1951	2 872	—	—	•
1952	2 613	—	—	•
1953	2 555	—	—	•
1954	2 543	—	—	•
1955	2 525	—	—	713
1956	2 530	2	—	713
1957	2 535	54	—	713
1958	2 543	129	—	720
1959	2 536	186	—	720
1960	2 535	248	—	749
1961	2 530	307	—	764
1962	2 573	348	—	774
1963	2 573	402	—	779
1964	2 538	440	—	768
1965	2 517	486	—	756
1966	2 504	540	—	748
1967	2 476	586	—	736
1968	2 456	618	—	728
1969	2 402	658	—	707
1970	2 394	694	40	694
1971	2 399	672	45	691
1972	2 376	699	47	682
1973	2 365	724	50	676

pokračování

Rok	Kina		Počet sedadel v tis.	
	Celkem	z toho		
		Širokoúhlá		
		35mm	70mm	
1974	2 344	803	53	667
1975	2 309	832	53	648
1976	2 261	856	55	635
1977	2 237	813	57	628
1978	2 234	830	57	624
1979	2 190	843	57	616
1980	2 135	862	56	608
1981	2 092	881	55	599
1982	2 042	897	55	584
1983	2 031	906	56	579
1984	2 025	925	56	576
1985	2 015	941	56	573
1986	2 006	952	56	569
1987	2 005	970	56	565
1988	2 004	989	56	562
1989	2 025	1013	56	563
1990 ⁾	1 899	1095	55	553
1991	•	•	•	•
1992	1 287	•	•	•
1993	1 200	•	•	•
1994	1 200	•	•	•
1995	1 233	•	•	•

⁾ rokem 1990 končí zveřejňování oficiálních údajů ve Statistické ročence ČR

Pramen: *Historická statistická ročenka ČSSR*. Praha 1985.
Statistická ročenka ČSR [ČSSR, ČSFR, ČR]. Praha 1957 – 1996.
Filmová ročenka [1992 – 1995]. Praha 1993 – 1996.

3. Vývoj počtu filmových návštěvníků, nabídnutých míst, procenta návštěvnosti a představení v českých zemích (ČR)

Rok	Návštěvníci v tis.	Indexy		Nabídnutá místa v tis.	Návštěvnost % využití	Počet představení
1945	•	•	•	•	•	•
1946	•	•	•	•	•	•
1947	•	•	•	•	•	•
1948	131 343	100	x	•	•	606 605
1949	127 430	97,0	97,0	•	•	650 493
1950	103 261	78,6	81,0	•	•	613 415
1951	105 533	80,3	102,2	•	•	648 421
1952	109 489	83,4	103,7	•	•	734 105
1953	116 016	88,3	106,0	•	42,0	736 352
1954	120 745	91,9	104,1	•	46,8	710 141
1955	129 797	98,8	107,5	•	48,9	752 184
1956	146 991	111,9	113,2	273 524	52,1	795 046
1957	148 257	112,9	100,9	277 935	52,1	811 515
1958	142 959	108,8	96,4	284 681	49,2	828 603
1959	133 674	101,8	93,5	283 194	46,5	815 388
1960	133 218	101,4	99,7	282 958	46,7	805 960
1961	124 276	94,6	93,3	282 741	44,0	798 029
1962	111 873	85,2	90,0	275 105	40,7	774 680
1963	103 151	78,5	92,2	271 050	38,1	766 730
1964	99 133	75,5	96,1	267 869	37,0	756 204
1965	95 240	72,5	96,1	259 137	36,8	741 456
1966	94 100	71,6	98,8	252 326	37,3	734 618
1967	88 358	67,3	93,9	242 978	36,4	717 650
1968	87 304	65,5	98,8	234 905	37,2	698 262
1969	88 699	66,5	101,6	225 098	39,4	673 444
1970	84 246	63,2	95,0	219 602	38,4	664 195
1971	81 706	61,3	97,0	219 492	37,2	666 444
1972	71 480	53,6	87,5	218 041	32,8	662 130
1973	64 536	49,1	90,3	211 845	30,5	644 134
1974	62 804	47,8	97,3	203 869	30,8	627 183
1975	61 875	47,1	98,5	201 918	30,6	619 353

pokračování

Rok	Návštěvníci v tis.	Indexy		Nabídnutá místa v tis.	Návštěvnost % využití	Počet představení
1976	61 499	46,8	99,4	199 528	30,8	611 531
1977	63 083	48,0	102,6	198 633	31,8	615 372
1978	61 960	47,2	98,2	193 237	32,1	604 906
1979	60 602	46,1	97,8	187 325	32,4	583 809
1980	60 674	46,2	100,1	185 762	32,6	579 473
1981	60 931	46,4	100,4	185 594	32,8	577 299
1982	58 410	44,5	95,9	181 159	32,2	567 819
1983	56 870	43,3	97,4	177 606	32,0	560 995
1984	58 861	44,8	103,5	179 429	32,8	567 441
1985	57 198	43,5	97,2	175 005	32,7	557 556
1986	57 851	44,0	101,1	174 942	33,1	559 387
1987	54 523	41,5	94,2	172 166	31,7	555 515
1988	51 852	39,5	95,1	167 173	31,0	542 716
1989	51 453	39,2	99,2	164 472	31,3	540 592
1990	36 361	27,7	70,7	150 063	24,2	494 480
1991	29 898	22,8	82,2	•	•	363 000
1992	31 239	23,8	104,5	•	•	353 000
1993	21 898	16,7	70,1	•	•	301 554
1994	12 870	9,8	58,8	•	•	248 967
1995	9 253	7,0	71,9	•	•	187 369
1996	8 990	6,8	97,2	•	•	•

Pramen: *Historická statistická ročenka ČSSR*. Praha 1985.*Statistická ročenka ČSR [ČSSR, ČSFR, ČR]*. Praha 1957 – 1996.*Filmová ročenka [1992 – 1995]*. Praha 1993 – 1996.

vlastní propočty

ILUMINACE

Ladislav Pištor: Filmoví návštěvníci a kina

4. Počet filmových návštěvníků a jejich složení podle produkcí
(v českých zemích)

Rok	Návštěvníci v tis.	Návštěvníci dle jednotlivých produkcí							
		čs. filmy		sov. filmy		lid. dem.		ost. filmy	
		tis.	%	tis.	%	tis.	%	tis.	%
1945 ¹⁾	45 461	16 684	36,7	19 139	42,1	—	x	9 638	21,2
1946	110 014	37 295	33,9	32 344	29,4	—	x	40 375	36,7
1947	126 056	35 676	28,3	20 296	16,1	—	x	70 084	55,6
1948	129 723	38 528	29,7	29 446	22,7	1 040	0,8	60 709	46,8
1949	122 212	38 742	31,7	38 863	31,8	5 622	4,6	38 985	31,9
1950	98 753	30 911	31,3	40 685	41,2	4 444	4,5	22 713	23,0
1951	100 960	39 980	39,6	40 790	40,4	10 600	10,5	9 590	9,5
1952	106 050	46 670	43,9	37 540	35,4	15 050	14,2	6 790	6,4
1953	107 500	45 360	42,2	38 920	36,2	13 650	12,7	9 570	8,9
1954	119 790	49 950	41,7	39 050	32,6	8 510	7,1	22 280	18,6
1955	128 880	47 160	36,2	38 490	30,1	14 720	11,5	28 510	22,2
1956	146 464	45 062	30,8	32 276	22,1	22 732	15,4	46 396	31,7
1957	148 053	45 543	30,7	28 130	19,0	18 583	12,6	55 797	37,7
1958	142 703	49 562	34,7	30 328	21,3	21 489	15,1	41 324	28,9
1959	133 438	44 926	33,7	31 324	23,5	18 179	13,6	39 009	29,2
1960	132 992	48 502	36,5	32 198	24,2	16 024	12,1	36 268	27,2
1961	124 023	43 939	35,3	24 899	20,4	16 984	13,5	38 202	30,8
1962	111 695	36 707	32,8	19 931	17,8	16 057	14,3	39 000	35,1
1963	102 908	34 032	33,1	15 841	15,4	13 608	13,2	39 427	38,3
1964	98 907	33 291	33,6	9 369	9,5	11 313	11,5	44 933	45,4
1965	95 021	31 779	33,4	6 786	7,2	9 139	9,6	47 317	49,8
1966	93 864	28 162	30,1	5 618	5,9	10 560	11,2	49 525	52,8
1967	88 358	26 757	30,3	5 674	6,4	9 150	10,4	46 777	52,9
1968	87 304	28 010	32,2	2 268	2,5	9 134	10,4	47 892	54,9
1969	88 699	22 842	25,6	1 821	2,1	5 326	6,1	58 710	66,2
1970	84 246	17 845	21,2	6 817	8,1	8 213	9,8	51 371	60,9
1971	81 706	•	19,8	•	8,4	•	9,7	•	57,8
1972	71 480	•	19,6	•	10,3	•	8,9	•	56,9
1973	64 536	•	18,9	•	10,2	•	9,6	•	56,7
1974	62 804	•	21,5	•	11,9	•	10,0	•	52,5

ILUMINACE

Ladislav Pištor: Filmoví návštěvníci a kina

pokračování

Rok	Návštěvníci v tis.	Návštěvníci dle jednotlivých produkcí							
		čs. filmy		sov. filmy		lid. dem.		ost. filmy	
		tis.	%	tis.	%	tis.	%	tis.	%
1975	61 875	•	24,5	•	10,4	•	8,2	•	52,8
1976	61 499	•	23,4	•	10,1	•	7,3	•	54,9
1977	63 083	•	24,1	•	12,0	•	7,7	•	52,5
1978	61 960	•	25,0	•	11,2	•	6,1	•	54,0
1979	60 602	•	19,7	•	11,0	•	6,5	•	59,3
1980	60 674	•	20,5	•	11,7	•	6,4	•	58,3
1981	60 931	•	26,4	•	12,7	•	5,7	•	52,3

¹⁾ Od 5. 5.

Vysvětlivky: Filmy čs. — české (+ slovenské)
sov. — sovětské
lid. dem. — lidově-demokratické země
ost. — ostatní země

Pramen: Jiří Havelka, *Filmové hospodářství* [1945 – 1970]. Praha 1970 – 1976.

Vztah kinematografie, televize a nových audiovizuálních technických prostředků z hlediska uspokojování kulturních potřeb. Praha 1982.

Historická statistická ročenka ČSSR. Praha 1985.

ILUMINACE

Ladislav Pištora: Filmoví návštěvníci a kina

5. Kina a filmoví návštěvníci v hl. městě Praze

Rok	Počet kin		Počet sedadel	Počet představení	Návštěvníci v tis.
	celkem	z toho ŠUP			
1945	103	–	56 668	47 540	16 410
1946	102	–	56 319	90 800	28 610
1947	100	–	55 491	93 700	29 580
1948	94	–	53 540	94 100	32 520
1949	91	–	50 927	84 360	23 230
1950	80	–	43 620	71 770	20 150
1951	81	–	43 903	67 460	15 140
1952	79	–	42 640	71 680	15 860
1953	80	–	43 072	69 970	17 530
1954	83	–	43 874	72 000	19 900
1955	79	–	41 026	71 910	19 560
1956	79	1	40 050	66 120	22 510
1957	81	3	41 359	74 869	22 800
1958	80	6	40 750	74 725	21 250
1959	79	9	39 837	74 154	19 590
1960	78	10	39 089	74 946	20 370
1961	78	11	42 145	74 040	19 750
1962	78	11	39 791	74 821	18 190
1963	78	11	37 345	74 622	17 400
1964	71	12	36 026	71 942	16 390
1965	70	12	35 772	69 292	15 870
1966	74	15	34 942	69 251	15 430
1967	76	15	35 539	69 779	14 520
1968	81	17	36 002	72 355	14 110
1969	84	18	35 412	68 811	13 960
1970	80	19	35 202	66 102	13 210
1971 ¹⁾	87	•	37 573	68 217	13 070
1972	85	•	36 744	70 764	11 882
1973	83	•	34 954	70 029	10 774
1974	88	•	35 210	66 830	10 270
1975	90	•	35 218	70 014	10 513

ILUMINACE

Ladislav Pištora: Filmoví návštěvníci a kina

pokračování

Rok	Počet kin		Počet sedadel	Počet představení	Návštěvníci v tis.
	celkem	z toho ŠUP			
1976	91	•	35 452	66 860	10 329
1977	90	•	35 202	69 502	10 615
1978	89	•	34 720	67 621	10 343
1979	90	•	34 962	65 422	9 770
1980	91	•	34 857	63 930	9 605
1981	90	•	33 980	63 902	9 331
1982	90	•	35 073	62 975	9 033
1983	92	•	34 994	60 472	8 566
1984	93	•	35 062	63 109	8 580
1985	93	•	34 384	63 761	8 163
1986	93	•	34 384	63 586	8 312
1987	87	•	32 036	61 814	7 375
1988	91	•	32 022	61 682	7 235
1989	96	•	32 805	62 113	6 991
1990	90	•	33 231	53 781	4 439

¹⁾ od roku 1971 údaje statistické ročenky ČSSR

Pramen: Jiří Havelka, *Filmové hospodářství* [1945 – 1970]. Praha 1970 – 1976.
Statistická ročenka ČSR [ČSSR, ČSFR, ČR]. Praha 1957 – 1996.

6. Kina a filmoví návštěvníci v členění podle českých krajů

Kraj	Počet kin							Index 90/60
	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	
Praha	80	76	86	90	91	93	90	112,5
Středočeský	412	425	392	368	346	320	272	66,0
Jihočeský	192	175	163	161	143	136	139	72,4
Západočeský	244	230	211	211	201	200	183	75,0
Severočeský	282	276	260	257	255	245	253	89,7
Východočeský	354	342	332	301	271	260	255	72,0
Jihomoravský	560	542	525	506	432	402	356	63,6
Severomoravský	411	451	425	415	396	357	351	85,4

Kraj	Počet sedadel						
	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Praha	•	36 472	37 289	35 218	34 857	34 384	33 231
Středočeský	•	107 284	99 594	92 025	86 258	81 015	73 619
Jihočeský	•	45 196	41 016	40 703	37 308	34 245	36 707
Západočeský	•	85 454	76 032	68 852	65 959	65 205	60 238
Severočeský	•	106 204	89 491	86 200	82 352	80 184	80 956
Východočeský	•	89 570	85 531	75 749	73 608	70 543	69 986
Jihomoravský	•	152 072	143 815	136 408	120 166	111 997	104 148
Severomoravský	•	133 931	121 298	112 920	107 593	95 755	94 491

pokračování

Kraj	Počet představení							Index 90/60
	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	
Praha	75 809	70 226	66 102	70 014	63 930	63 761	53 781	70,9
Středočeský	103 829	98 292	83 904	74 972	70 188	64 535	55 299	53,3
Jihočeský	51 278	42 557	39 362	37 113	34 225	33 865	30 809	60,1
Západočeský	75 868	62 258	57 236	54 002	48 161	47 997	41 997	55,4
Severočeský	114 421	102 322	84 548	78 003	80 323	78 873	74 080	64,7
Východočes.	95 601	94 379	85 336	75 788	71 526	68 925	60 552	63,3
Jihomorav.	155 862	134 159	124 511	111 403	96 896	93 260	81 890	52,5
Severomorav.	133 292	137 263	123 196	118 058	114 224	106 310	96 072	72,1

Kraj	Počet filmových návštěvníků v tis.							Index 90/60
	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	
Praha	20 598	16 091	13 210	10 513	9 605	8 163	4 439	21,6
Středočeský	13 071	9 706	8 890	6 550	6 221	5 835	3 831	29,3
Jihočeský	7 095	4 792	4 661	3 486	3 239	3 272	2 366	33,3
Západočeský	12 501	7 965	6 927	4 862	4 768	4 605	3 094	24,8
Severočeský	19 511	12 773	10 334	6 946	7 572	7 001	4 350	22,3
Východočes.	14 777	9 975	9 045	7 014	6 976	6 919	4 604	31,2
Jihomorav.	25 445	17 587	16 285	11 503	10 896	10 609	6 911	27,2
Severomorav.	20 220	16 402	14 895	11 001	11 397	10 794	6 766	33,5

Pramen: Statistická ročenka ČSSR [ČSFR]. Praha 1961 – 1991.
vlastní propočty

7. Skladba repertoáru českých kin v letech 1945–1970 (uváděných filmů dle provenience – země původu)¹⁾

Rok	Pořadí							
	I.		II.		III.		IV.	
1945 ²⁾	SU	41 %	GB	25 %	D	24 %	ČS	10 %
1946	GB	34 %	SU	21 %	F	21 %	USA	15 %
1947	USA	43 %	SU	20 %	GB	12 %	F	12 %
1948	SU	31 %	GB	24 %	ČS	18 %	USA	10 %
1949	SU	26 %	ČS	20 %	F	20 %	USA	16 %
1950	SU	44 %	ČS	21 %	F	7 %	H	6 %
1951	SU	36 %	ČS	31 %	D	7 %	H	6 %
1952	ČS	32 %	SU	25 %	D	17 %	H	6 %
1953	SU	46 %	ČS	18 %	RC	8 %	D	7 %
1954	SU	35 %	ČS	23 %	F	9 %	I	6 %
1955	SU	24 %	ČS	16 %	PL	10 %	D	10 %
1956	SU	27 %	ČS	17 %	F	8 %	H	7 %
1957	SU	23 %	ČS	18 %	F	8 %	I	6 %
1958	ČS	29 %	SU	20 %	D	8 %	I	7 %
1959	SU	29 %	ČS	22 %	D	7 %	H	6 %
1960	SU	31 %	ČS	22 %	F	7 %	D	6 %
1961	ČS	25 %	SU	25 %	D	8 %	F	7 %
1962	ČS	24 %	SU	22 %	D	10 %	I	8 %
1963	ČS	31 %	SU	18 %	D	9 %	I	7 %
1964	ČS	27 %	SU	20 %	PL	8 %	I	7 %
1965	ČS	24 %	SU	15 %	YU	7 %	I	7 %
1966	ČS	25 %	SU	18 %	F	10 %	I	7 %
1967	ČS	26 %	SU	18 %	F	9 %	PL	7 %
1968	ČS	31 %	SU	14 %	F	8 %	USA	7 %
1969	ČS	33 %	F	11 %	SU	9 %	USA	8 %
1970	ČS	23 %	SU	20 %	USA	10 %	F	8 %

¹⁾ % udávají podíl na celkovém ročním počtu uvedených programů

²⁾ údaje za celý rok

od 5. měsíce – skladba následující: SU 54 %, GB – 34 %, ČS – 5 %, F – 5 %
(J. Havelka, *Filmové hospodářství 1945 – 1946*. Praha 1947.)

Vysvětlivky: ČS – ČSR, D – Německo, NDR, F – Francie, GB – Velká Británie, H – Maďarsko,
I – Itálie, PL – Polsko, RC – Čína, SU – SSSR, USA – USA, YU – Jugoslávie

Pramen: Jiří Havelka, *Filmové hospodářství [1945 – 1970]*. Praha 1970 – 1976.

8. Vývoj počtu kin, představení a filmových návštěvníků na Slovensku (SR)

Rok	Počet kin	Počet představení	Návštěvníci v tis.
1945	252	•	•
1946	256	•	•
1947	299	•	•
1948	361	117 845	22 924
1949	467	160 121	25 170
1950	571	163 642	22 039
1951	724	182 194	22 842
1952	828	210 337	25 467
1953	911	224 273	28 336
1954	940	223 515	31 271
1955	953	236 896	33 834
1956	961	254 732	38 481
1957	968	253 310	38 307
1958	975	266 476	40 847
1959	995	272 702	40 773
1960	1 031	284 294	43 247
1961	1 078	304 872	41 838
1962	1 136	309 783	39 648
1963	1 165	319 338	37 550
1964	1 189	313 329	35 030
1965	1 194	304 026	33 164
1966	1 179	300 976	33 115
1967	1 136	283 318	30 496
1968	1 114	274 740	31 375
1969	1 105	270 637	31 202
1970	1 102	265 852	30 505
1971	1 096	262 918	29 038
1972	1 093	260 773	26 882
1973	1 100	252 092	24 770
1974	1 101	263 194	24 880
1975	1 095	256 894	23 986

pokračování

Rok	Počet kin	Počet představení	Návštěvníci v tis.
1976	1 054	251 936	23 812
1977	1 040	250 269	23 267
1978	1 014	246 123	22 778
1979	990	235 823	21 883
1980	949	232 578	21 636
1981	889	220 363	20 062
1982	849	210 580	20 165
1983	835	205 406	19 617
1984	819	205 431	20 075
1985	803	198 711	19 540
1986	781	195 619	18 759
1987	780	194 170	19 307
1988	774	192 277	18 147
1989	771	191 008	19 191
1990	767	170 325	13 816

Pramen: *Historická statistická ročenka ČSSR*. Praha 1985.*Statistická ročenka ČSR [ČSSR, ČSFR, ČR]*. Praha 1957 – 1996.

9. Počet kin podle kategorií a počty filmových návštěvníků na Slovensku v letech 1945 – 1970

Rok	Kina celkem	z toho		ŠUP		Letní kina		Putov. kina	Návštěvníci v tis.
		A	B	35mm	70mm	cl.	z toho ŠUP		
1945	232	232	–	–	–	–	–	–	8 770 ¹⁾
1946	263	256	7	–	–	–	–	–	17 206
1947	280	246	34	–	–	–	–	–	19 962
1948	358	263	95	–	–	1	–	2	24 114
1949	460	269	191	–	–	4	–	3	25 256
1950	564	282	282	–	–	5	–	3	22 039
1951	637	284	353	–	–	1	–	34	22 840
1952	718	282	436	–	–	6	–	52	25 490
1953	683	277	406	–	–	6	–	110	28 530
1954	717	272	445	–	–	7	–	108	31 310
1955	729	263	466	–	–	7	–	108	33 770
1956	765	260	504	1	–	7	–	94	38 352
1957	786	293	484	9	–	9	3	86	38 157
1958	858	305	529	24	–	12	12	52	40 630
1959	942	260	635	47	–	16	13	24	40 595
1960	1 023	268	696	59	–	20	15	–	43 055
1961	1 054	258	722	74	–	23	18	–	41 646
1962	1 111	254	748	109	–	24	19	–	40 102
1963	1 118	249	756	113	–	28	23	1	37 398
1964	1 160	280	760	119	1	28	25	–	34 954
1965	1 163	259	749	154	1	28	26	3	33 164
1966	1 147	305	703	137	2	29	26	3	33 115
1967	1 103	292	659	147	5	30	27	3	30 496
1968	1 077	295	623	151	8	33	30	4	31 375
1969	1 068	298	603	157	10	34	31	4	31 202
1970	1 065	300	594	160	11	34	31	4	30 506

¹⁾ od 5. 5.

Vysvětlivky:

A – 35mm, B – 16mm

Pramen: Jiří Havelka, *Filmové hospodářství* [1945 – 1970]. Praha 1970 – 1976.

10. Kina kulturně-výchovných zařízení (ROH) v českých zemích

Rok	Počet kin	Počet představení	Návštěvníci v tis.
1955	1 576	•	6 557
1956	2 170	•	7 079
1957	3 062	•	11 122
1958	3 429	•	11 595
1959	3 689	•	11 626
1960	3 485	•	8 431
1961	2 965	•	8 427
1962	2 851	•	5 603
1963	1 938	•	4 535
1964	3 078	•	4 057
1965	1 280	•	6 617
1966	1 263	•	4 302
1967	1 132	•	4 440
1968	1 073	93 278	7 080
1969	1 121	67 801	4 739
1970	1 343	77 196	6 103
1971	904	87 240	4 894
1972	1 068	81 054	5 436
1973	1 056	101 955	5 738
1974	1 112	132 924	9 440
1975	1 000	103 553	7 793
1976	951	115 715	8 918
1977	967	125 486	10 357
1978	990	119 535	8 660
1979	946	120 093	9 524
1980	854	109 592	9 397
1981	732	85 927	6 897
1982	713	89 460	7 576
1983	648	95 560	7 978
1984	673	89 795	8 151
1985	719	85 238	7 933
1986	687	99 900	8 416
1987	624	72 193	5 494
1988 ¹⁾	707	80 820	6 329

¹⁾ tento rok jsou údaje uvedeny naposled

Pramen: *Historická statistická ročenka ČSSR*. Praha 1985.

Statistická ročenka ČSR [ČSSR, ČSFR, ČR]. Praha 1957 – 1996.

11. Vývoj počtu stálých kin ve vybraných zemích

Země	Rok								
	1955	1960	1965	1970	1975	1980 ¹⁾	1985	1990 ²⁾	
Belgie	a	1520	1506	1082	714	562	500	407 ³⁾	•
	b	300	135	51	18	6	–	–	•
	c	95,9	83,2	60,9	38,4	27,3	•	10,4	•
Bulharsko	a	335	775	1314	2300	2805	3006	3052	961
	b	503	38	461	589	792	313	222	9
	c	28,0	32,0	59,0	79,7	84,5	80,4	79,0	25,7
Českoslov.	a	1658	{3590	{3711	2051	{2390	2136	{3006	{2666
	b	1582			1429		835		
	c	71,5	76,4	76,2	70,7	64,8	56,2	•	51,2
Dánsko	a	464	462	435	374	375	471	428	334
	b	–	–	–	–	–	–	–	–
	c	34,8	34,9	32,5	28,0	25,2	20,1	14,8	10,7
Finsko	a	588	610	384	330	319	362	378	333
	b	–	–	–	–	–	–	–	–
	c	38,9	38,6	25,5	21,8	20,2	19,8	18,2	12,6
Francie	a	5690	5821	5454	4381	4328	4532	5190	4441
	b	•	10989	7706	3412	1438	163	1949	567
	c	63,0	61,2	53,6	41,8	33,3	25,3	23,4	17,3
Itálie	a	7414	{10441	10868	{9390	{8730	{7726	{4885	{3338
	b	587		3075					
	c	72,1	•	112,2	•	•	57,4	•	•
Maďarsko	a	572	694	923	1040	1081	1109	1106	758
	b	3081	3825	3454	2776	2447	2330	2499	204
	c	•	72,5	67,7	58,8	53,3	50,8	52,2	21,4
Nizozems.	a	531	565	537	410	419	551	445 ²⁾	418
	b	–	–	–	–	–	–	–	–
	c	23,4	23,8	20,8	15,4	12,4	11,0	•	6,6
NDR	a	{1442	{1369	{973	{958	{1546	2182	2163	–
	b								
	c	30,1	30,7	21,9	18,9	20,5	20,8	20,6	x

pokračování

Země	Rok								
	1955	1960	1965	1970	1975	1980 ¹⁾	1985	1990 ⁴⁾	
Polsko	a	654	1199	1571	1769	1821	1744	1726	{915
	b	1068	1766	1945	1023	367	87	41	
	c	13,4	20,7	23,2	19,2	16,3	13,7	12,7	7,0
Rakousko	a	1156	1288	1210	835	567	481	507	379
	b	5	-	-	-	-	-	-	-
	c	50,4	58,6	54,2	37,8	24,5	20,0	16,9	10,4
Rumunsko	a	364	453	489	559	560	625	723	595
	b	1084	2478	5696	5711	5524	4924	4816	3959
	c	7,7	9,0	9,7	10,8	10,3	11,2	14,1	10,2
SRN	a	6239	6666	5209	3446	3094	3530	3418	3686
	b	20	-	-	-	-	-	-	-
	c	51,1	49,9	36,4	24,6	19,5	15,7	13,0	9,6
Španělsko	a	3300	7421	9194	6917	5076	3970	3190	1806
	b	•	1230	450	-	-	-	-	-
	c	101,1	170,0	189,3	145,8	71,9	69,3	•	•
Švédsko	a	2504	2332	1996	1374	1192	1239	1220	1176
	b	•	•	-	-	-	-	-	-
	c	85,7	77,5	•	•	42,0	•	•	25,3
V. Británie	a	4325	2771	1971	1529	1530	1541	1226 ²⁾	1777
	b	-	-	-	-	-	-	-	-
	c	78,9	50,6	37,1	26,5	15,7	11,1	•	•
SSSR	a	{33912	73800	{131600	{147200	{145600	{142146	{142400	{132600
	b		16700						
	c	25,4	57,3	•	•	•	132,2	•	•
USA	a	14509	15106	9850	10000	12168	14732	23555 ²⁾	23662
	b	-	-	-	-	-	-	-	-
	c	72,3	62,5	•	•	•	30,0	•	•
Kanada	a	1728	1326	1109	1091	1176	1016	715 ³⁾	633
	b	210	101	62	37	-	-	-	-
	c	86,5	62,9	52,4	51,4	55,4	31,1	35,4	27,1

pokračování

Země	Rok								
	1955	1960	1965	1970	1975	1980 ¹⁾	1985	1990 ⁴⁾	
Japonsko	a	5184	7457	4649	3246	2468	2298	2116	1912 ⁵⁾
	b	-	-	-	-	-	-	-	-
	c	27,1	34,6	23,3	14,0	10,1	7,8	•	•
Austrálie	a	1765	1579	958	974	604	564	703	772 ⁵⁾
	b	107	185	162	•	•	•	•	•
	c	142,8	124,2	87,2	37,9		•	21,7	•

¹⁾ mimo Belgie, Československo, Kanadu a Rakousko s údaji za rok 1980 a Austrálii za rok 1979 se uvedené údaje vztahují k roku 1981

²⁾ rok 1987

³⁾ rok 1986

⁴⁾ mimo Československo, Rumunsko, SSSR a Kanadu s údaji za rok 1990 se uvedené údaje vztahují k roku 1991

⁵⁾ rok 1989

Vysvětlivky:

a počet kin – 35 mm

b počet kin – 16 mm

c počet sedadel na 1000 obyvatel (všechna kina)

(Poslední dostupná ročenka je datována rokem 1994 a uvádí údaje z roku 1991.)

Pramen: *Statistics on film and cinema 1955 – 1977*. Paris 1981.

Annuaire statistique [1988, 1989, 1994]. UNESCO, Paris.

12. Vývoj počtu filmových návštěvníků ve vybraných zemích

Země	Rok								rok max. návšt.	
	1955	1960	1965	1970	1975	1980 ¹⁾	1985	1990 ²⁾		
Belgie	a	106,0	80,2	44,7	30,5	25,5	21,6	•	•	1955 106,0
	b	12	9	5	3,2	2,6	2,2	•	•	12
Bulharsko	a	55,2	112,1	126,4	112,6	114,3	91,4	95,5	25,7	1965 126,4
	b	7	14	15	13,3	13,1	10,4	10,6	2,9	15
Českoslov.	a	162,6	176,5	128,4	114,8	85,9	81,0	76,7	50,2	1957 186,2
	b	12	13	9	8,0	5,8	5,3	4,9	3,2	14
Dánsko	a	51,6	43,9	•	24,3	18,9	16,0	11,3	9,2	1955 51,6
	b	12	10	•	4,9	3,7	3,2	2,2	1,8	12
Finsko	a	•	28,0	•	11,0	9,6	9,8	7,6	6,0	1957 32,0
	b	•	6	•	2,4	2,0	2,1	1,4	1,2	7
Francie	a	415,7	373,0	269,5	187,2	182,9	187,6	172,2	117,5	1956 433,0
	b	10	8	6	3,7	3,5	3,5	3,2	2,1	10
Itálie	a	800,7	744,8	•	525,0	515,7	215,2	122,3	88,1	1955 800,7
	b	17	15	•	9,8	9,2	3,8	2,1	1,5	17
Maďarsko	a	115,8	140,0	106,0	79,6	74,4	67,1	70,2	21,6	1960 140,0
	b	12	14	10	7,7	7,1	6,3	6,6	2,1	14
NDR	a	310,0	237,9	119,0	91,4	76,9	64,8	60,1	–	1955 310,0
	b	17	14	7	5,4	4,6	4,6	4,2		17
Polsko	a	220,7	•	173,1	137,6	140,8	91,1	98,5	20,4	1957 231,4
	b	8	•	6	4,2	4,1	2,8	2,9	0,5	8
SRN	a	766,6	605,0	321,0	167,4	128,1	141,3	104,2	119,9	1955 766,6
	b	15	11	5	2,8	2,1	2,3	1,7	1,5	15

pokračování

Země	Rok								rok max. návšt.	
	1955	1960	1965	1970	1975	1980 ¹⁾	1985	1990 ²⁾		
Španělsko	a	300,1	•	435,2	330,9	255,8	173,7	101,1	79,1	1961 370,0
	b	10	•	14	9,8	7,2	4,6	2,6	2,0	12
Švédsko	a	70,0	•	•	26,0	22,3	22,1	19,1	15,6	1958 70,0
	b	9	•	•	3,2	2,7	2,7	2,3	1,8	9
Rakousko	a	110,0	•	72,1	32,9	20,8	17,8	•	10,5	1958 122
	b	16	•	10	4,4	2,8	2,4	•	1,4	17
Rumunsko	a	85,4	150,3	193,1	198,8	185,7	198,3	188,2	128,1	1966 216,1
	b	5	8	10	9,8	8,7	9,3	14,1	5,6	11
V. Británie	a	1181,8	460,0	327,0	193,0	116,3	86,0	74,8 ³⁾	102,0	1955 1181,8
	b	23	9	6	3,5	2,1	1,5	1,3	•	23
USA	a	2400,0	•	2288,0	921,0	1250,0	1067,0	1083,0	981,9	1956 2470
	b	15	•	12	4,5	5,9	4,6	4,6	3,9	15
Kanada	a	237,3	117,7	99,9	•	97,5	87,8	72,0 ³⁾	76,3	1955 237,3
	b	15,1	7,0	5,0	•	4,3	4,2	3,0	3,0	15,1
Japonsko	a	885,1	•	372,7	255,0	174,0	149,5	155,1	143,6	1958 1127,5
	b	10	•	4	2,4	1,6	1,3	1,3	1,2	12
SSSR	a	2506,0	•	4300,0	4651,8	4497,3	4244,0	4100,0	2900	1968 4715
	b	13	•	19	19,2	17,7	15,9	14,7	10,3	20
Austrálie	a	137,9	•	37,5 ⁴⁾	32,0 ⁵⁾	•	•	•	39,8	1955 137,9
	b	15	•	3	3	•	•	•	2,4	15

- ¹⁾ mimo Belgie, Kanadu, Rakousko s údaji za rok 1980 se uvedené údaje vztahují k roku 1981
²⁾ mimo Československo, SSSR, Kanadu s údaji za rok 1990 a Austrálie za rok 1989 se uvedené údaje vztahují k roku 1991
³⁾ rok 1986
⁴⁾ rok 1966
⁵⁾ rok 1969
⁶⁾ rok 1987

Vysvětlivky:

- a počet návštěvníků v milionech (35mm a 16mm kina)
b počet návštěv připadajících na 1 obyvatele

Pramen: *Statistics on film and cinema 1955 – 1977*. Paris 1981.
Annuaire statistique [1988, 1989, 1994]. UNESCO, Paris.

13. Vývoj počtu evidovaných televizních přijímačů v českých zemích (ČR)

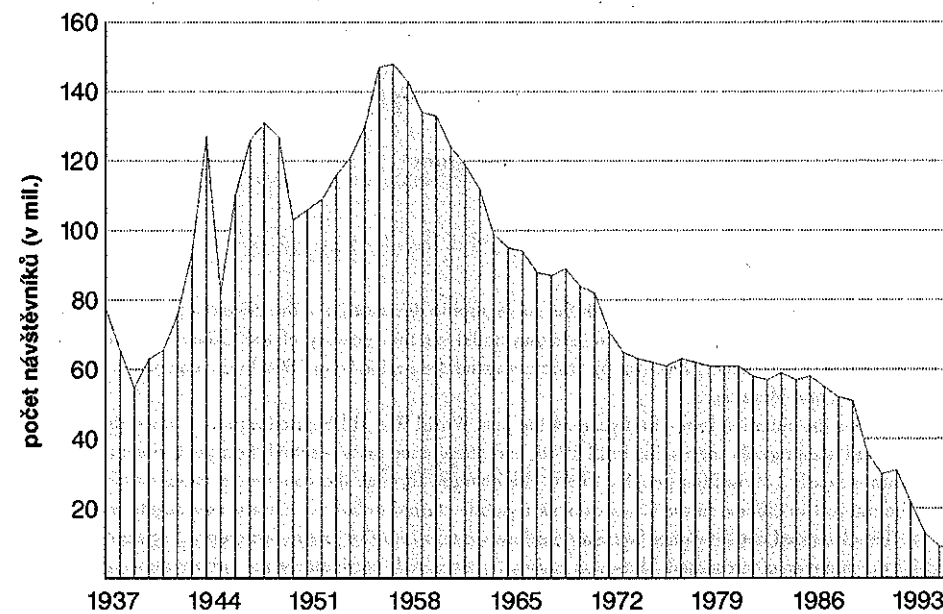
Rok	Počet	Přírůstek		Počet obyv. na TV příj.
		abs.	%	
1954	3 833	x	x	2 433,9
1955	32 108	28 275	837,7	292,9
1956	75 140	43 032	234,0	126,2
1957	166 590	91 450	221,7	57,3
1958	306 534	139 944	184,0	31,3
1959	473 315	166 781	154,4	20,1
1960	710 837	237 522	150,2	13,4
1961	949 073	238 236	133,5	10,1
1962	1 159 863	210 790	122,2	8,3
1963	1 367 900	208 037	117,9	7,1
1964	1 560 814	192 914	114,1	6,2
1965	1 710 385	149 571	109,6	5,7
1966	1 882 800	172 415	110,1	5,2
1967	2 040 818	158 018	108,4	4,8
1968	2 220 069	179 251	108,8	4,5
1969	2 308 556	88 487	104,0	4,3
1970	2 375 869	67 313	102,9	4,1
1971	2 440 654	64 785	102,7	4,0
1972	2 519 543	78 889	103,2	3,9
1973	2 593 456	73 913	102,9	3,8
1974	2 710 502	117 046	104,5	3,7
1975	2 770 543	60 041	102,2	3,6
1976	2 843 619	73 076	102,6	3,6
1977	2 923 335	79 716	102,8	3,5
1978	2 968 271	44 936	101,5	3,5
1979	2 996 130	27 859	100,9	3,4
1980	3 130 856	134 726	104,5	3,3
1981	3 134 816	3 960	100,1	3,3
1982	3 142 150	7 334	100,2	3,3
1983	3 151 319	9 169	100,3	3,3
1984	3 165 967	14 648	100,5	3,3
1985	3 178 745	12 778	100,4	3,3

pokračování

Rok	Počet	Přírůstek		Počet obyv. na TV příj.
		abs.	%	
1986	3 189 835	11 090	100,3	3,2
1987	3 215 115	25 280	100,8	3,2
1988	3 347 952	132 837	104,1	3,1
1989	3 350 603	2 651	100,1	3,1
1990	3 348 179	- 2 424	99,9	3,1
1991	3 246 205	- 101 974	97,0	3,2
1992	3 184 476	- 61 729	98,1	3,2
1993	3 179 718	- 4 758	99,9	3,2
1994	3 389 901	210 183	106,6	3,0
1995	3 585 364	195 463	105,8	2,9

Pramen: *Historická statistická ročenka ČSSR*. Praha 1985.
Statistická ročenka ČSR [ČSSR, ČSFR, ČR]. Praha 1957 – 1996.
vlastní propočty

14. Počet filmových návštěvníků v letech 1937 – 1996

SUMMARY

FILM AUDIENCES AND CINEMA HALLS ON THE TERRITORY
OF THE CZECH REPUBLIC

From 1945 to Present Days

Ladislav Pištora

The second part of the study concerned with the sociographic description of the development of attendance rates in cinema halls (and the number of cinema halls) on the territory of the Czech republic follows the pre-edging text (Illuminace 1996, No. 4), which covered the period from 1896 to the end of the Protectorate of Bohemia and Moravia.

It characterizes the situation in the first years of the post World War II liberated republic, when the interest in cinema had been rapidly increasing until 1948, and attendance rates reached their peak since the invention of film – nearly 130 million people. Due to the changes through the communist takeover of February 1948, the interest in cinema in the Czechoslovak republic started to fall (which was contrary to world-wide trends). The principal cause of this fact was the intervention into the drama structure of presented films. In 1950 the number of presented films was radically restricted, particularly the presentation of films of western production. It resulted in a decrease of attendance rates in cinema halls, where mainly Soviet and Czech films were presented. After a gradual return to a more varied programme, where films of all important producers were proportionally represented, the liking for film as a means of entertainment increased again and, similarly to the world-wide situation in the second-half of the 1950s, the attendance rates reached a maximum in the Czechoslovak republic (in 1957 – 148.3 million people, 15.6 visits for an average citizen per year). However, next year the number of film audiences started to decrease as a result of the development of television. This decrease was most obvious in the first half of the 1960s, when it was possible to notice the biggest development of television, or the greatest speed of attainment of television in Czechoslovak households. Their number reached two million in 1967, which means, that a family of less than five people owned a television, or, that every second family owned one. Before 1965, when some 95 million film audiences visited cinema halls (9.7 visits per person per year), this decrease held a value of almost 40 million of people. The following period managed to stop the decrease temporarily through the changes in programmes presented, but after 1968 the decrease went on. The most remarkable decline of film audiences can be recorded at the beginning of the 1970s, when it was again partially caused by the structure of the presented programmes. During 1972 some 70 million people visited cinema (7.2 visits per year). At that time there was one television for less than four people. In contrast to other countries, the decline of film audiences continued quite slowly in the next period. The limit of 60 million was not reached until 1980, and dropped by 10 million people almost ten years later. In 1989 this attendance rate still meant 5 visits by an average citizen per year. The next year, also as a result of the events of November 1989, saw a severe decrease. The decline consisted of 15 million people per year, which meant a change of thirty per cent. This trend has continued with several deviations until present time. According to the latest data about the last year, cinema halls in the Czech republic were visited by nine million people. It presents an average of almost one single visit of the cinema per person per year, which represents some six per cent of the maximal attendance rates some forty years ago. The fall of attendance rates could also be seen by a similar trend in other indicators, that is the number of cinema halls, seats and films presented. However, the number of cinema halls was still increasing during the 1970s, even several years after the decrease of attendance, and the excessive number of cinema halls network has been preserved practically until present time.

Translated by Gabriela Dupačová

Články

ANGLOAMERICKÝ
OKUPAČNÍ TÝDENÍK
SVĚT VE FILMU

K historicko-kritické analýze filmového týdeníku

Stephan Dolezel – Heinrich Bodensieck

K ediční technice

Nejen ve vědeckém vyrovnávání se s masovou filmovou propagandou Josefa Goebbelse narůstal po skončení války zájem badatelů o filmové archiválie v Německu. V padesátých letech to byl příznačně göttingenský mediévista Percy Ernst Schramm, který – z vlastní práce důvěrně seznámen s politickými výpověďmi středověkých obrazových pramenů – vyzýval k analýze moderního média. Z jeho iniciativy vznikly v göttingenském Institutu pro vědecký film filmové edice k soudobým dějinám, jejichž ústřední fond tvoří ediční řada Vývoj týdeníku v Německu.

Ve všední den je film „konzumován“ a detailní zkoumání formy a obsahu je během ojedinelého promítání nebo po něm vyloučeno. Na začátku vědecké analýzy týdeníku je prohlídka u stříhacího stolu, který pokaždé umožňuje přerušení projekce, opakování a řazení jednotlivých záběrů. Na obrazovce stříhacího stolu je tak definován každý záběr kamery ve své kvantitě i kvalitě, stávající obrazová výpověď je kriticky srovnávána s korespondující výpovědí ve zvukové stopě (komentář, šum, hudba). Tabulkový záběrový protokol, výsledek takového zkoumání se (do určité míry) rovná ex post otevřenému scénáři. Toto synchronně-optické schéma umožňuje čerpat z filmového detailu. Je nutným východiskem pro další analytické postupy.

Nahlížen izolovaně, má filmový pramen pro historika právě tak málo dostačující výpovědní hodnotu jako jednotlivý spis. Pro jeho posouzení je stejně tak nezbytné znát technické předpoklady jeho vzniku jako politické záměry toho, kdo film „vysílá“, jeho direktivy pro kameru, zvuk, komentář a střih, praxi cenzury a filmové publicistiky. Obraz získaný z akt může být někdy doplněn zprávami zúčastněných kameramanů.

Dějiny recepce konečného produktu, jeho působení na „příjemce“, jsou jen v málo případech doloženy, a proto jsou zpravidla těžko zjistitelné. V neposlední řadě je třeba zkoumat s ohledem na paralelní nebo protikladné výpovědi prostředí publicistiky. Je samozřejmé, že tímto způsobem získaným znalostem předchází často podrobné archivní rešerše.